Գ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 771 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ 1886 12 (Ն. Տ.) ՕԳՈՍՏՈՍ 1886 12 ԶԻԼԳԱՏԷ 1303

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան–խան

غلطه‌ده نورادونکیان خانده ارولک
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դաչեկան արծաթ	200
» » Վեցամսեայ	»	100
» » Եռամսեայ	»	50
Գաւառաց եւ օտարաց Թղթատարով տարեկան	»	240
Գաւառաց համար եւ օտարաց Թղթատարով վեցամսեայ	»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան	ֆրանք	56
» » վեցամսեայ	»	28

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Ha Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 30 ՅՈՒԼԻՍ, 1886

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԵՏՐՍԲՈՒՐԿԻ և առհասարակ Ռուսիոյ բոլոր լրագիրներն, այս միջոցիս ընդարձակ տեսութիւններ կը նուիրեն քաղաքական արդի կացութեան։ Թուրքիոյ պատերազմական պատրաստութիւններն իւր ասիական և եւրոպական սահմանագլուխներու վրայ, ինչպէս և Գերմանիոյ և Աւստրիոյ կայսերաց տեսակցութիւնն այնպիսի պարագայներ են որ ակնյայտնի կերպիւ կ'ապացուցանեն թէ այս հնարքներն ու պատրաստութիւնները Ռուսիոյ դէմ ուղղեալ են։ Աւստրիոյ քաղաքականութիւնը բոլորովին հակառակ է ռուսականին, և Ռուսիա այսօր և ոչ մի տէրութիւն այնքան վտանգաւոր կը համարի իւր շահերուն որքան Աւստրիա որ կը խորտակէ Ռուսիոյ բոլոր յոյսերն, սլաւական ցեղերն արծուենշան դրօշակի ներքեւ համախմբելու պարագայի մէջ։ Աւստրիա է որ իւր ազդեցութիւնը կը տարածէ Պալքանեան Թերակղզւոյ սլաւ Տէրութեանց վրայ և՛ կ'ուզէ աւելի ընդարձակել իւր այդ ազդեցութիւնն և աւելի հեռուն տանիլ, մինչդեռ այս ամենը Ռուսիոյ քաղաքականութեան նպատակի կէտը կը կազմէ։ Այս ամեն հանգամանքներն ի նկատ առնելէ յետոյ, ռուսական լրագիրները գրեթէ միաձայնու փափաք կը յայտնեն միշտ կազմ և պատրաստ պահել ռուսական բանակն. որովհետեւ այսքան ամպեր որ կը ժողովին հարաւային Եւրոպիոյ հորիզոնի վրայ, անկարելի է որ առանց որոտման անցնին։

—

Քանի մ'օր առաջ ի Պետրսպուրկ հրատարակուեցաւ դատաստանական գործոց վերաբերեալ գիրք մը որոյ մէջ յառաջ բերուած են քանի մը հետաքրքրական տեղեկութիւններ Եւրոպական Ռուսիոյ հինգ գլխաւոր քաղաքներու վրայ. այդ քաղաքներն են Պետրսպուրկ, Մոսկուա, Քիէվ, Օտեսա և Վարշաւիա։

Վերոյիշեալ քաղաքներու մէջ իւրաքանչիւր 10,000 բնակչաց վրայ կ'իյնան հետեւեալ քանակութեամբ քաղաքային գործեր, այսինքն ո և է օրինազանցութիւն։

Մոսկուայի մէջ իւրաքանչիւր 10,000 բնակչաց վրայ կ'իյնայ 444 գործ, ապա ի Պետրսպուրկ իւրաքանչիւր 10,000 բընակչաց վրայ կ'իյնայ 531 գործ։ Նոյն կարգաւ, ի Քիէվ՝ 602։ Իսկ Օտեսա եւ Վարշաւիա որովհետեւ բնակեալ են բազմացեղ և տարբեր բնաւորութիւն և սովորութիւն ունեցող մարդերէ, այս պատճառաւ քաղաքացիական գործոց քանակութիւնն աւելի շատ է։ Այսպէս՝ Օտեսայի մէջ կը համնի 1,011 ի, իսկ Վարշաւիոյ մէջ 1,226ի իւրաքանչիւր 10,000 բնակչաց վրայ։ Այս հաշւով ուրեմն մի քաղաքացիական գործը Օտեսայի մէջ կ'իյնայ 10 մարդու վրայ, Վարշաւիոյ մէջ՝ 8 մարդու վրայ, Մոսկուայի մէջ՝ 23, Պետրսպուրկի մէջ 20 և Քիէվի մէջ՝ 17։

Գալով եղեռնական գործերուն պէտք է ըսել որ ամենէ նուազ եղեռնական գործեր կան ի Պետրսպուրկ, ուր 10,000 բնակչաց վրայ կ'իյնայ 333 եղեռնական գործ. ապա Մոսկուա 352, և Վարշաւիա 488։ Ամենէ աւելի եղեռնագործութիւնք կան Քիէվի մէջ՝ 664 և մանաւանդ Օտեսայի մէջ՝ 739 եղեռնագործութիւն 10,000 բնակչաց վրայ։ Այս քանակութիւնները կ'ապացուցանեն որ Քիէվի և Օտեսայի մէջ շատ են աղքատ դասի մարդիկ որ իրենց գոյութեան միջոցներն օրինազանցութեան և ոճրագործութեան մէջ կը կը փնտռեն։

Գալով յանցապարտներուն պէտք է յարել որ Մոսկուայի մէջ իւրաքանչիւր 10,000 բնակիչներէն 403ն ամբաստանեալ են, անոնցմէ 194ը դատապարտեալ. Պետրսպուրկի մէջ՝ 415 ամբաստանեալ, ասոնցմէ 237ը դատապարտեալ։

Վարշաւիոյ մէջ՝ 665 ամբաստանեալ և 347 դատապարտեալ. վերջապէս Օտեսայի մէջ՝ 789 ամբաստանեալ եւ 347 դատապարտեալ։

Այսպէս ուրեմն Օտեսայի և Քիէվի բնակիչներն, հիմնուելով այս հաշուոց վրայ, մեծ միտում կը ցուցնեն դէպ ի ոճրագործութիւն, քան թէ Մոսկուայի, Պետրսպուրկի և Վարշաւիոյ բնակիչներն։

—

Ցայտնի է թէ Ռուսիոյ արտադրած ամենէ գլխաւոր բերքերէն մին է ցորենն։ Տէրութիւնն և դրամատէրք, այս մասին միշտ կ'աշխատին առաջնակարգ դիրք գրաւել Եւրոպիոյ ցորենի հրապարակներու վրայ, և ինչպէս իրողութիւնը կ'ապացուցանէ, Ռուսիա ապահովապէս կրնայ վստահ լինել այդ յաջողութեան։ Վերջերս գրքոյկ մը հրատարակուեցաւ հարաւային Ռուսիոյ ցորենի արտադրութեան մասին։ Այդ գրքոյկի մէջ խնամով նշանակուած է Սեւ և Ազովեան ծովերու նաւահանգիստներէն արտադրուած ցորենի քանակութիւնը։

1882 ին Օտեսայի նաւահանգիստէն արտածուած է 5,900,000 չետվերտ ցորեն, 1883 ին՝ 6,300,000, 1884 ին՝ 6,900,000, 1885 ին՝ 6,925,000։ Նիկոլաեվի նաւահանգիստէն այս ժամանակի միջոցին իւրաքանչիւր տարի արտածուած է աւելի քան 1,500,000 չետվերտ ցորեն։ Ազովեան ծովի նաւահանգիստներէն արտածուած են 1880 էն մինչեւ այժմ տարեկան նախ 3,000,000, ապա 7,000,000։ Այսպէս ուրեմն Ազով և Սեւ ծովերու նաւահանգիստներու ցորենի արտածութիւնն 1883 ին՝ 15,000,000 չետվերտ էր, 1884 ին՝ 15,500,000 և 1885 ին՝ շուրջ 17,000,000։

Բայց այս արտածութենէն, Օտեսայի մէջ մնացած էր ցորենի հետեւեալ քանակութիւնն. 1882ին 1,500,000 չետվերտ, 1883ին՝ 2,000,000, 1884ին՝ 2,250,000, և 1885 ին՝ 1,500,000։

—

Որպէս յայտնի է Ռուսիոյ պատերազմական նախարար Պ. Վանովսքի այս ամսոյ կէսին Կաւկասիա մեկնեցաւ, նպատակ ունենալով աչքէ անցունել կաւկասեան բանակը։ Պ. Վանովսքի մի քանի օր Թիֆլիս մնալով իւր ներկայութեան ընդունած է կառավարական բազմաթիւ պաշտօնեայներ, զօրապետներ, գնդապետներ և սպայներ, ապա այցելութիւն տալով զինուորանոցներուն, քննելով զօրաց վարժութեան աստիճանն, խիստ գոհ եղած է զօրաց ընդհանուր կազմակերպութենէն։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ
ԵԳԻՊՏՈՍ

-ՍԵՍՈՍՏՐԻՍ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼԻՆ ՄՈՄԻԱՆ

Հնագիտաց ուշադրութիւնն, յԵւրոպա և Եւրոպայէն դուրս, ամբողջապէս դարձած է Եգիպտոսի վրայ ուր վերջերս մերկացուած է Եգիպտոսի հռչակաւոր թագաւորներէն Սեսոստրիս Ա. աշխարհակալին (ԺԶ կամ ԺԷ դար առաջ նախ քան զՔրիստոս) մումիան, ի ներկայութիւն բարձր. Խտիվին։ Աւասիկ մերկացման գործողութեան մանրամասն նկարագրութիւնը.

Եգիպտոսի խուզարկութեանց և հնութեանց ընդհանուր տնօրէն Պ. Կաստոն Մասբէրօ, երկու հնագիտաց ընկերութեամբ, մերկացուց երկու մումիաներ որք տպեալ ցուցակին մէջ 5229 և 5233 թուանշանները կը կրեն և Տէյր ու Պահարիի թաքստոցէն գտնուած են։

5233 թիւ մումիան, որ ամենէն առաջ դուրս հանուեցաւ իւր ապակեայ վանդակէն, Հռամզէս Բ.ի՝ Սեսոստրիսի մումիան է, ինչպէս կը վկայեն քրմապետ Փրիհոր-Սիամունի Զ և ԺԱ տարւոյ և քրմապետ Բինոդմու առաջնոյ Ժ տարւոյ արձանագրութիւններն, սեւ մելանով գծուած դագաղին տախտակեայ կափարչին վրայ, և քրմապետ Բինոդմու առաջնոյ ԺԶ գրութիւնն, առաջին պատանքին վրայ գծուած, կուրծքին տեղը։ Բարձր. Խտիվն և ներկայ բարձրաստիճան անձինք հաստատելէ յետոյ այս արձանագրութեան գոյութիւնն, առաջին պատանքը մէկդի առնուեցաւ և հետզհետէ երեւան եկան 20 սանդիմէդր լայնութեամբ կերպաս մը մարմնոյն բոլորտիքը փաթթուած, յետոյ երկրորդ պատանք մը կարուած և տեղ տեղ բռնուած նեղ երիզներով. յետոյ երկու թանձր երիզներ և նուրբ կտաւ մը գլխէն մինչեւ ոտքը ձգուած, որուն վրայ կարմիր և սեւ գծուած է Նուիթ դիցուհւոյն մէկ պատկերն, մէկ մետր երկայնութեամբ, ինչպէս կը պատուիրէր Ծիսարանն։

Այս կտաւին ներքեւ նոր երիզ մը գտնուած էր, յետոյ քառակուսի ծալլուած կտաւեայ կտորներու խաւ մը, ծեփուած կպրային նիւթերով զորս գործածած էին զմռսողները։

Այս վերջին պատանը մէկդի առնուելէ վերջ, Հռամզէս Բ. ի յայտ եկաւ։

Գլուխն երկայն է, մարմնոյն համեմատութեամբ փոքր։ Գանկին ծայրը բոլորովին լերկ է։ Մազերը, քունքերուն վրայ սակաւ, կը թանձրանան ծոծրակին կողմը և հինգ հարիւրորդամետր երկայնութեամբ ուղիղ և ուղիղ գանգուրներ կը կազմեն։ Ճակատը ցած է, նեղ, յօնքերուն կամարը թանձր, աչերը փոքր, քիթն երկար, նուրբ, Պուրպոնեանց քթին նման կամարաձեւ. այտերը ցցուած են, ականջը կլոր և գլխէն հեռու, ծամելիքը խոշոր, ծնօտն յոյժ երկար։ Բերանը, քիչ բացուած, թանձր և մօտ շրթունքներով եզերեալ է. բերնին մէջ ալ ակռայ մնացած չէ։ Պեխերն և մօրուքն, սակաւաթիւ և խնամով ածիլուած կենդանութեան ժամանակ, աճած էին վերջին հիւանդութեան միջոցին կամ մահուանէն յետոյ։

Համառօտ ասելով, մումիային դէմքը ճշգրտապէս գաղափար կուտայ թէ ինչ լինելու էր կենդանի թագաւորը. քիչ հանճարեղ արտայայտութիւն մը, թերեւս իսկ թեթեւ իմն անասնական, սակայն վեհութիւն, յամառութիւն և վեհապետական չքոյ հով մը որ բացորոշապէս յերեւան կուգայ զմռսեալ դէմքին բիրտ երեւոյթին ներքեւ։

Մարմնոյն մնացեալ մասը գլխոյն չափ լաւ պահուած է, սակայն մկանց կծկումը շատ աւելի խորապէս փոփոխած է արտաքին տեսքը։

Վիզն այլ եւս ոսկրային թանձրութիւնը միայն ունի։ Կուրծքը լայն է, ուսերը բարձր են, երկար թեւերը կքած և կուրծքին վրայ խաչաձեւ. ձեռները նուրբ են, խնամեալ, հինայով կարմրած. խուռն, ուսկից զմռսողք դուրս հանած էին աղիքները, լայնապէս բացուած է ձախ կողին վրայ։

Ծննդական գործարանները կտրուած են հատու գործիքով մը, և հաւանաբար, բաւական տարածուած սովորութեան մը համաձայն, առանձին տեղ մը թաղուած են։

Ազդրերը և սրունքները մազուրկ են, ոտները երկայն, նուրբ, քիչ մը տափակ, և ձեռքերուն նման հինայով ներկուած։

Դիակը կորովի և հուժկու ծերունւոյ մը դիակն է. ծանօթ է արդարեւ թէ Հռամզէս Բ. թագաւորեց վաթսուն եօթն տարի մէն միայնակ, քանի մը տարի իւր հօր՝ Սէթի առաջնոյ հետ, և մեռած ատեն հարիւրամեայ լինելու էր։

Հռամզէս Բ.ի մումիային մերկացման գործը քառորդ ժամուան մէջ լրացաւ։ Քանի մը վայրկեան հանգիստէ յետոյ, թիւ 5229 մումիան եւս դուրս հանուեցաւ իւր ապակեայ վանդակէն։ Որովհետեւ դագաղը կը կրէր Նոֆրիդարիի անունը, կին Ահմոս Ա. թագաւորին, ժԸ. հարստութենէն, կարծուած էր թէ թիւ 5229 մումիան այդ թագուհւոյնն էր։

Մումիան պատած է նարնջագոյն նուրբ կտաւով մը, առանց ո և է յայտնի արձանագրութեան. միայն գլխուն շուրջը կը գտնուէր խորհրդաւոր պատկերներով ծածկուած երիզ մը։ Պ. Մասբէրօ յիշեցուց Բարձ. Խտիվին թէ Նոֆրիդարի սեւով նկարեալ էր քանի մը յիշատակարանաց վրայ, սակայն ուրիշ յիշատակարաններէ կը տեսնուէր թէ եգիպտացի կանանց դեղին գոյնն և ուղիղ մազերն ունէր։ Ասկից անվերջանալի վիճաբանութիւններ ծագած էին Եգիպտագիտաց մէջ, ոմանք պնդելով թէ թագուհին խափշիկ էր, այլք հակառակն հաստատելով։ Մումիային բացումն հաւանաբար պիտի լուծէր այս պատմական խնդիրը. Նարնջագոյն կտաւը մէկդի առնուելէ յետոյ, սպիտակ պատանքին վրայ տեսնուեցաւ քառատող արձանագրութիւն մը.

«Ցամին ԺԳ և Շոմուի երկրորդ ամսուն, այսօր 28, դից արքայ Ամմոն Ռայի առաջին մարգարէն, Ամմոն-Բինոք առաջին մարգարէին զաւակ Բինոդմու, Զօզէրսու-Խոնսուի տաճարին գրագիրը և Պուզամոն մեռելատանին գրագիրը գնացին վերանորոգել հանգուցեալ թագաւորն Ուզիրմասի Միամուր և յաւիտենականութեան սահմանել զայն։»

Ուրեմն ինչ որ մինչեւ ցայն ժամ Նոֆրիդարիի դիակը կարծուած էր, Հռամզէս Գ.ի դիակն էր։

Մումիան անմիջապէս դուրս հանուեցաւ և լուսանկարուեցաւ։ Սոյն գիւտ չափազանց զարմացուցած էր հանդիսականներն, և մերկացումը վերսկսաւ քանի մը վայրկեան յետոյ, ընդհանուր ուշադրութեան մէջ տեղ։ Ներկայք ոտքոյն իրենց տեղերէն ելած և մումիային շուրջը բոլորուած էին։

Կտաւեայ բոլոր երիզները մէկդի առնուելէ յետոյ, մարմինը երեւան եկաւ։ Դժբաղդաբար դէմքը ծածկուած էր կուպրի թանձր խաւով մը որ կ'արգելուր որոշել դիմագծերը։

Այդ միջոցին, Բարձր. Խտիվն, ստիպողական գործոց պատճառաւ, մեկնեցաւ սրահէն։

Գործողութիւնը շարունակեցաւ միջօրէին եւ հետեւեալ առաւօտուն։ Կուպրէ դիմակը կորզով մէկդի առնուեցաւ հետզհետէ և դիմագծերը տեսանելի եղան։ Հռամզէս Բ.ի դիմագծերուն չափ լաւ պահուած չէին, սակայն կարելի է մինչեւ մէկ աստիճան աչքի առաջ ունենալ աշխարհակալին դիմագծութիւնը։

Գլուխն և երեսն ածիլուած են և մազի կամ մօրուքի ո և է հետք չեն ցուցներ. ճակատն, առանց շատ լայն և շատ բարձր լինելու, աւելի բարեձեւ է քան Հռամզէս երկրորդինը. յօնից կամարը նուազ թաւ է, այտերը նուազ ցցուած, քիթը նուազ կամարաձեւ։

Աչերն աւելի խոշոր կը թուին, սակայն ոչ յայտնապէս, որովհետեւ խոռոչը պարպուած էր և կտաւով լրցուած։ Բերանը շատ խոշոր է և նուրբ շրթունքները թոյլ կուտան տեսնել սպիտակ և գեղեցկաշար ակռայներ։ Վերջապէս, Հռամզէս Գ. կը թուի լինել Հռամզէս Բ.ի մէկ մանրանկարը. դիմագծութիւնն աւելի նուրբ է և աւելի հանճարեղ. սակայն հասակը նուազ բարձր է, ուսերը նուազ լայն. յայտնապէս կը տեսնուի թէ կորովն և առուգութիւնը շատ նուազ լինելու էին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամսոյս 7 ին «Աղբիւր» մանկական ամսաթերթի խմբագիր Մեծ. Պ. Տիգրան Նազարեանց գալով Մայր Աթոռ, ներկայացրեց Վեհափառ Հայրապետի ազգիս Նուշեցի բարեպաշտ տիկին Մարգարիտ Ալէքսանեանի ինքնաձեռագիր, ընտիր արծաթակազմ Աւետարանը, որ 19 րդ դարում մէջ, հայկական շրջանում հրաշալիք է համբերութեան, տոկունութեան և ջերմեռանդութեան, իւր նուրբ բազմարուեստ գրչութեամբն։ Աղօթումենք, որ այդօրինակ դէպի Ս. Էջմիածին ջերմեռանդն տիկնայք հազարաւոր թուով համարուեն, որովհետեւ կինը ինչ որ իւր քնքոյշ մատներով և փափուկ զգացմամբ մի ժամուայ մէջ կարող է անել, այր մարդը շատ անգամ չի կարող տարիների ընթացքում։ Կնոջ գործը ոգեւորութիւն է պատճառում, իսկ մարդունը՝ քննադատութիւն։

* *

Ամսոյս 14 ին Աղէքսանդրապօլի Վեհ. դպրոցի ուսուցիչ Մեծ. Պ. Մակար Տէր Սարգսեան անձամբ գալով մայր Աթոռ՝ ի շնորհաւորութիւն տօնի Կաթուղիկէ Էջմիածնի ներկայացրեց նորին Վեհափառութեան իւր բարեպաշտ ամուսնոյ Տիկին Աշխէն Տէր Սարգսեանի ձեռագործած Ս. Էջմիածնի նկարը։ Այս ձեռագործը պատրաստուած է մեծ հմտութեամբ, ներդաշնակ համաչափութեամբ և լուսանկարչական ճշգութեամբ, որի ծաւալն է երկայնութեամբ երեք արշին և լայնութեամբ 2 արշին 4 վերշոկ։ Տիկին Աշխէն Տէր Սարգսեան, որ բազմամեայ վարժուհին է եղել Աղէքսանդրապօլու Սահականուշեան Օրիորդաց Հոգեւոր դպրոցի, այս ձեռագործի վերայ փայլեցրել է իւր բոլոր հմտութիւնները, որոնք վերաբերումեն ձեռագործութեան գեղարուեստին։ Գովումենք բարեպաշտ տիկնոջ ջերմեռանդութիւնը առ Մայր Աթոռս և որդիական զգացմունքը առ Վեհափառ Հայրապետն, որ արտայայտած է իւր չքնաղարուեստ ձեռագործով։

(Արարատ)

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մի պարոն գրում է մեզ մի երկար նամակ, որի բովանդակութիւնը այս է. Աստրախանցի հայերի նոր սերունդը կատարելապէս օտարացած է. քիչ չատ ունեւոր հայ օրիորդներ ուրիշ բանի վրայ չեն մտածում, եթէ ոչ Փարիզի վերջին մոդայով հագնուել։ Սրանք միշտ օտար լեզուով են խօսում և նրանց կարելի էր միշտ օտարուհիների տեղ ընդունել, եթէ նրանց չը մատնէր հայ դէմքը և մանաւանդ հայկական մեծ քիթը, միակ հանգամանք, որ յիշեցնում է այդ օրիորդների հայկական ծագման մասին։ Աստրախանցի չքաւոր հայ օրիորդները իրանց ապրուստը հոգալու համար մեծ մասամբ աշխատում են կարանողների մօտ, բայց կարանողների շրջանում շատերը նրանցից խպառ

—)(7)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԵՐՆ

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՓԱՐՍԱԽ ԾՈՎԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

ՊԱԿԵԱԼ Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՆԷՏ ԼԱՆՏ

Քիչ քիչ Նէտ խօսակցելու ախորժ զգաց, եւ ես կը սիրէի լսել բեւեռային ծովերուն մէջ իրեն պատահած արկածներուն պատմութիւնը։ Բնական բանաստեղծութեամբ մը կը պատմէր իւր որսերն ու կռիւներն։ Իւր պատմութիւնը դիւցազներգական ձեւ մը կ'առնուր, եւ ինձ այնպէս կը թուէր թէ Քանատացի Հոմեր մ'էր մտիկ ըրածս, որ գերհիւսիսային աշխարհաց Իլիականը կ'երգէր։

Այժմ կրնամ նկարագրել զայս քաջասիրտ ընկեր, ինչպէս որ կը ճանչեմ այժմ։ Հին բարեկամ եղած ենք, միացեալ այն անդրդուելի բարեկամութեամբ, որ ամենասարսափելի պարագայից մէջ կը ծնի ու կը սերտանայ։ Ա՜հ, քաջ Նէտ, տակաւին հարիւր տարի ապրիլ կ'ուզէի, որպէս զի աւելի երկար ժամանակ յիշէի զքեզ։

Իսկ այժմ ի՞նչ էր Նէտ Լանտի կարծիքը ծովային հրէշին խնդրոյն մէջ։ Պարտիմ խոստովանիլ թէ շատ չէր հաւատար ծովային միեղջերուին, եւ թէ չորեքնաւին մէջ նա միայն բաժանորդ չէր ընդհանուրին համոզման։ Մինչեւ իսկ կը զգուշանար այս նիւթի վրայ խօսելէ, բայց ես պարտք համարեցայ օր մը խօսք բանալ իրեն։

Յուլիս ամսոյ գեղազուարթ իրիկուն մը, այսինքն մեր ճամբայ ելնելէն երեք շաբաթ յետոյ, փրեկատը Պլան հրուանդանին առջեւն էր, Պատագոնիայ ծովեզրներէն երսուն մղոն հեռի։ Այդ եղջիւրի արեւադարձն անցած էինք, եւ Մաժելլանի նեղուցն եօթն հարիւր մղոն միայն մեզմէ հեռի էր ընդհարաւ։ Ութ օր չանցած, Աբրահամ Լինքոլն Խաղաղականի ալիքները պիտի ակօսէր։

Դունակին վրայ նստած, Նէտ Լանտ և ես, աստ անտի կը խօսակցէինք, նայելով այն ծածկախորհուրդ ծովուն, որոյ խորերը ցարդ անմատոյց մնացած են մարդոց հայեցուածին։ Բնականաբար խօսքն հսկայ միեղջերուին վրայ բերի, եւ մեր արշաւանաց յաջողման կամ ձախողման հաւանելի պարագաները թուեցի։ Յետոյ տեսնելով որ Նէտ մտիկ միայն կ'ընէր զիս առանց կարծիք յայտնելու, առաւել ուղղակի մղեցի զայն։

«Ի՞նչպէս, Նէ՛տ, ըսի իրեն, ի՞նչպէս կրնաք համոզուած չլինիլ մեր փնտռած կետազգւոյն գոյութեան վրայ։ Այդչափ թերահաւատ լինելու մասնաւոր պատճառներ ունի՞ք ուրեմն։»

Նաւարիչը պատասխանելու առաջ՝ քանի մը վայրկեան ինձ նայեցաւ, ձեռքը լայն ճակտին զարկաւ իրեն սովորական եղած շարժմամբ մը, փակեց աչերն իբրեւ իւր միտքն ամփոփելու համար, եւ ըսաւ ի վերջոյ.

—Թերեւս, պարո՛ն Արոնաքս։

—Սակայն, Նէ՛տ, դուք՝ որ արհեստիւ կէտորս էք, դուք՝ որ ծովային մեծամեծ ստնաւորաց հետ ընտանի եղած էք, դուք՝ որոյ երեւակայութիւնը դիւրութեամբ պարտի ընդունիլ վիթխարի վիշապաձուկեր գտնուելու կարծիքը, դուք վերջինը պարտէիք լինել այսպիսի պարագայից մէջ երկբայող։

—Այդ է ահա ձեզ սխալեցնողը, Պարո՛ն դասատու, պատասխանեց Նէտ։ Թող ռամիկն հաւատայ անհուն անջրպետին մէջ յածող արտակարգ գիսաւորաց, կամ երկրագունտիս ներսերը բնակող նախաջրհեղեղեան ճիւաղաց գոյութեան, բայց ո՛չ աստղագէտք, ո՛չ երկրաբանք չեն ընդունիր այդպիսի եղջերուաքաղներ։ Նմանապէս կէտորսք։ Ես շատ կէտազգիներ հալածած եմ, շատեր շամփրած եմ, շատեր սպաննած եմ. բայց որչափ եւ հզօր լինին, որչափ եւ լաւ զինեալ լինին, ո՛չ նոցա պոչերն, եւ ոչ վիթխարիները չեն կրնար շոգենաւի մ'երկաթեայ տախտակը ծակել։

—Սակայն, Նէ՛տ, նաւեր կը յիշուին, որոց մէկ կողմէն միւսը ծակեր անցեր է Նարվալին վիժակը։

—Փայտէ նաւերու, կարելի է, պատասխանեց Քանատացին, թէ եւ երբեք տեսած չեմ ես։ Ուստի, մինչեւ որ հակառակն ապացուցանի, ես չեմ հաւատար որ պալէնա մը, քաշալոտ մը կամ նարվալ մը կարենայ այդպիսի բան մ'ընել։

—Մտիկ ըրէք զիս, Նէ՛տ...

—Ո՛չ, պարոն վարժապետ, ո՛չ. ինչ որ կ'ուզէք մտիկ կ'ընեմ, աղէկ զատ։ Վիթխարի պոլիպո՞ւ մը, թերեւս...

—Անկէ փոքր, Նէ՛տ։ Պոլիպոսը կակղամարթ մ'է, եւ անունն իսկ կը ցուցնէ թէ դիմացկուն մարմին մը չէ։ Եթէ հինգ հարիւր ոտք երկայնութիւն իսկ ունենայ պոլիպոսն, որ ողնայարաւորաց ցեղէն չէ, բնաւ չկրնար վնաս մ'ընել Սքօշեայի կամ Աբրահամ Լինքոլնի պէս նաւերու։ Ուստի առասպելաց կարգը պէտք է դասել Քրաքէնաց կամ նմանատեսակ ճիւաղաց սխրագործութիւններն։

—Ուրեմն, պարո՛ն բնագէտ, ըսաւ Նէտ Լանտ զաւեշտական ծաղրածու դէմքով մը, միշտ կը պնդէ՞ք անհեթեթ կիտոսի մը գոյութեան վրայ...

—Այո՛, Նէ՛տ, կը պնդեմ այնպիսի համոզմամբ մը, որ իրողութեանց տրամաբանութենէն կը յենու։ Կը հաւատամ հզօր ստնաւորի մը գոյութեան, որ ողնայարաւորաց ճիւղէն լինի պալէնաներուն, քաշալոտներուն եւ դելփիններուն պէս, եւ եղջերաձեւ վիժակ մ'ունենայ՝ թափանցկային ահաւոր ուժով։

—Հը՛, ըսաւ նաւարիչը, գլուխը թօթուելով համոզուիլ չուզող մարդու մը պէս։

—Դիտեցէք, պատուակա՛ն Քանատացի, ըսի, եթէ կայ այնպիսի կենդանի մը, որ Ովկէանի խորերը կը բնակի, եւ ջրոց մակերեւոյթէն քանի մղոն վար գտնուող լոյծ խաւերուն մէջ կը յածախէ, հարկաւ այնպիսի կազմ մ'ունի, որուն ամրապնդութիւնն ամեն համեմատութենէ դուրս է։

—Եւ ինչո՞ւ համար այդչափ զօրեղ կազմ ունենայ, հարցուց Նէտ։

—Վասն զի անհաշուելի ուժ պէտք է ծովուն սարին խաւերուն մէջ կենալու եւ անոնց ճնշման դիմանալու համար։

—Ճշմարի՞տ է այդ ըսածնիդ, հարցուց Նէտ կիսափակ աչքով մ'ինձ նայելով։

—Ճշմարիտ է, եւ կրնամ դիւրաւ ապացուցանել քանի մը թուանշաններով։

—Օ՛, թուանշաննե՛րը, բացագանչեց Նէտ։ Ո՛վ ինչ ուզէ կրնայ ընել թուանշաններով։

—Գործոց մէջ այո՛, Նէ՛տ, բայց ո՛չ չափագիտութեան մէջ։ Մտիկ ըրէք զիս։ Ընդունինք թէ մթնոլորտի մը ճնշումը ներկայացուի երսուն-երկու ոտք բարձրութիւն ունեցող ջուրէ սիւնի մը ճնշմամբ։ Իրօք, ջուրէ սիւնը նուազ բարձրութիւն ալ կրնայ ունենալ, որովհետեւ խնդիրը ծովու ջուրի վրայ է, որոյ խտութիւնն անուշ ջուրէն աւելի է։ Արդ, երբոր ջուրին խորը կ'իջնէք, ո՛րչափ անգամ որ երսուն-երկու ոտնաչափ ջուր գտնուի ձեզնէ վեր, ա՛յնչափ անգամ ձեր մարմինը մթնոլորտին ճնշման հաւասար ճնշում կը կրէ, այսինքն իւր մակերեւոյթին մէն մի քառակուսի սանթիմեթրին չափ քիլոկրամ։ Կը հետեւի ասկէ թէ երեք հարիւր քսան ոտնաչափ խորութեան մէջ տասն մթնոլորտոյ ճնշում կայ, երեք հազար երկու հարիւր ոտնաչափ խորութեան մէջ հարիւր մթնոլորտոյ, եւ երսուն-երկու հազար ոտնաչափի կամ երկուք ու կէս փարսախի մէջ հազար մթնոլորտոյ։ Ուրեմն, եթէ կարենայիք այդչափ խոր իջնել Ովկէանի մէջ, ձեր մարմնոյն մէն մի քառակուսի սանթիմեթրն հազար քիլոկրամի ճնշում պիտի կրէր։ Արդ, քա՞ջ բարեկամս, գիտէ՞ք քանի՛ քառակուսի սանթիմեթր կ'ունենաք ձեր մակերեւոյթին վրայ։

—Չեմ գիտեր, պարո՛ն Արոնաքս։

—Տասն-եօթն հազարի չափ։

—Այդչափ։

—Ըստ որում ջուրէ դուրս մթնոլորտական ճնշումը մէկ քիլոկրամէն քիչ մ'աւելի ծանրութիւն ունի մէն մի քառակուսի սանթիմեթր մակերեւոյթի համար, ձեր տասն-եօթն հազար քառակուսի սանթիմեթրերն այս պահուս տասն-եօթն հազար հինգ հարիւր վաթսուն-ութ քիլոկրամ ճնշում կը կրեն։

—Առանց իմ նշմարելուս։

—Առանց ձեր նշմարելուն։ Եւ եթէ չէք ջախջախիր այդչափ ճնշման տակ, պատճառն այս է որ օդն ալ հաւասար ճնշմամբ ձեր մարմնոյն մէջ կը թափանցէ։ Ասով կատարեալ հաւասարակշռութիւն մը կը հաստատուի ներքին եւ արտաքին ճնշումներուն միջեւ, որք կը չեզոքանան զիրար, եւ այսպէս կարող կը լինինք դիւրութեամբ կրել զանոնք։ Բայց ջուրին մէջ այսպէս չէ։

—Այո՛, կը հասկնամ, պատասխանեց Նէտ առաւել ուշադրութիւն ընծայելով, վասն զի ջուրը զիս կը պատէ եւ չթափանցեր յիս։

(Շարունակելի)

[illegible]

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ Ա.

[illegible]

մասնաւոր գործն՝ որ ժամանակէ մը վեր տեւոր առ տեւոր կը հրատարակուէր, լրացած է։

Այս գործն՝ իբր գիտական մեծ աշխատասիրութիւն՝ իւր տեսակին մէջ կրնայ առաջին համարուիլ ի Հայս։ Կ'ուսուցանէ ինչ որ հարկ է գիտնալ մարդու մը իւր մարմնոյ նկատմամբ։

Պատրաստուած է իբր դասագիրք Ազգ. երկրագործական վարժարանաց. սա այս արդէն Ուսում. Խորհուրդն ի ձեռն մասնագիտաց զայն քննելով յանձնարարած է նորա գործածութիւնն։ Այս գիրքը կրնայ ծառայել նաեւ իբր ամենէնդ մասնագիտական և նա մանաւանդ բժշկական վարժարանի ուսանողաց. մանաւանդ առանձին ուսման առաջնորդ ալ կրնայ լինիլ. վերջապէս այս գեղեցիկ երկն ամէն գիտասէր անձանց գրատան մէջ կ'արժէ որ գլխաւոր տեղ մը բռնէ։

Գործոյն վերջը կը գտնուի հայ-ֆրանսերէն բառգրքոյկ մը որ կը դիւրացնէ գիտական նորաստեղծ բառից հասկացողութիւնը։

Գիրքը շուրջ 400 երեսներէ կը բաղկանայ, մաքուր տպագրութեամբ և 228 գեղեցիկ նուրբ պատկերներով զարդարուած, որոց մասին հեղինակը որ եւ է զոհողութիւն չէ խնայած և որք կարի իմն կը դիւրացնեն ուսումն։

Կեդրոնատեղին է Արամեան գրատուն ի Պահչէ-գափու Համիտիէ ճաշուէսի թիւ 34։ Գինն է 40 ղրշ.։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՄՈՒՇ.— ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԸՆԿ.— Ձեր Աշխարհի բաժանորդագրութեան պայմանաժամը լրացած լինելով, փութացէք վերանորոգել զայն եթէ չէք ուզեր որ թերթերու առաքումը դադարի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԲԱՐԻՈՔՄՈՒՆՔ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած է որ ամէն երեքշաբթի օր կը գումարի ի Բ. Դուռն։

Այս յանձնաժողով, որոյ անդամք են Բարձր. Սպարապետն, Ներքին գործոց, Դատական և Ելմտական Վսեմ. Նախարարք, գլխաւորաբար կ'զբաղի ներքին, դատական և ելմտական գործոց բարւոքմամբ և միանգամայն նկատողութեան առած է Վսեմ. Ճեվտէթ փաշայի պատրաստած դատական բարւոքմանց ծրագիրն, յորում ի մէջ այլոց առաջարկուած է գաւառաց կուսակալներուն յանձնել դատական քննչաց պաշտօնը։

ԱՍՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՔՐԴԱՑ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Լըվանդ Հէրալտ կը ծանուցանէ թէ ռուսական դեսպան Պ. Նելիտօֆ Բ. Դրան ուշադրութիւնն հրաւիրեր է այն ասպատակութեանց վրայ զորս Քիւրդերն ի գործ կը դնեն ռուսական հողին վրայ, Պայազիտի կողմն։ Կ'երեւի թէ Քիւրդերն իրենց առաջին յարձակման միջոցին հոս մղուեր են բաւական կորուստ ունենալով. սակայն այդ պարտութեանց վրայ յուզում մը յառաջ եկեր է զանազան հրոսախմբաց մէջ, որով ռուս կառավարութիւնը պարտաւորեր է մասնաւոր միջոցներ ձեռք առ-

[illegible]

լի անկում մը կրեն. Ըլլալով նախարար Զիհնի էֆէնտի համակերպելով այս խնդրանաց, ծանոյց Մաքսատան տնօրէն Նուրի էֆէնտիի թէ անհրաժեշտ հարկ կայ այդ արժէթղթերն իբր պատրաստ դրամ ընդունիլ համաձայն կայս. հրամանագրոյն որ կ'արտօնէր անոնց շրջաբերութիւնը. խնդիրն այս կերպով լուծուած է աշա։

ԷԼ-ԶԱՄԱՆԻ ԽԱՓԱՆՈՒՄԸ

Երեկի թղթաբերով առնուած եգիպտական լրագիրք լի են մանրամասնութեամբք ի մասին խափանման արաբական Էլ-Զաման լրագրոյն որ կը հրատարակուէր ի Գահիրէ, խմբագրութեամբ Սարաֆեան էֆէնտիի։

Տեղական մամուլը կը հարուածէ օտար դրամոյն ջատագով հանդիսացող այդ լրագրի ուղղութիւնը. իսկ Էճիբշեան Կազէթ կը պաշտպանէ զՍարաֆեան էֆէնտի, յայտնելով թէ օգոստ. 4ին (Ն. Տ.) դատ բացեր է եգիպտական կառավարութեան դէմ, վնասուց հատուցում պահանջելով իւր տպարանին ապօրինաւորապէս փակուելուն դէմ։ Կը յիշուի թէ ոստիկանութեան պաշտօնեայք նշմարելով իրենց սխալը, տպարանի դրան կնիքները լուծած էին, մոռնալով սակայն վերցնել գրաշարաց և մեքենային խուցերու երկու ներքին դուռներու կնիքը լուծել։ Սարաֆեան էֆէնտի նոյն երեկոյին Աղեքսանդրիա երթալով, յաջորդ առաւօտուն իւր դատն յայտներ է բարձրագոյն իշխանութեանց։ Ըստ իւր ասութեան, անշահ յանցանքի մը համար տուժեր է այս վճիռն իրեն դէմ և Էճիբշեան-Կազէթ յայտնէ թէ Խտիվը վեհանձնաբար պիտի հաճի այս խիստ պատժոյ մեղմացում մը հրամայել։

Ըստ Թայմս Ագէնսի, արաբական լրագրոյն խափանումը մինչեւ իսկ դիւանագիտական հետեւանքներ ունենալու չափ յառաջ պիտի երթայ. Ահաւասիկ ի՛նչպէս։

Էլ-Զամանի տնօրէն եւ խմբագրապետ Սարաֆեան էֆէնտի օգոստ. 4ին հեռագրեր է առ Սըր Տ. Ուոլֆ, թէ անհիմն է Եգիպտոսի պաշտօնական լրագրոյն այն հրատարակութիւն, թէ իւր լրագիր Բ. Դրան դէմ թշնամական յօդուածներ հրատարակած լինելուն պատճառաւ խափանուած է։ Այդ հեռագրով, Սարաֆեան էֆէնտի կը ծանուցանէր անգլ. բարձր Գոմիսէրին թէ նոյն երեկոյին իրեն պիտի տանի Էլ-Զամանի ամբողջ հաւաքածոյն, ցոյց տալու համար թէ այդ տեսակ յօդուածներ չպարունակեր իւր լրագիր։ Եւ արդարեւ յաջորդ առաւօտուն գնացեր է առ Սըր Տ. Ուոլֆ։

Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ անգլիական ակմբոց մէջ հաստատապէս կ'ենթադրուի, թէ օսմանեան բարձր Գոմիսէրն այս կերպով ուզած է ցոյց տալ թէ օսմանեան ազդեցութիւնն միշտ գերագոյն է յԵգիպտոս։ Բնականաբար, կ'ըսէ Թայմզ, ուստից կը քաղենք այս տեղեկութիւնները, կան որ կը գովեն և կա՛ն որ կը պարսաւեն այս ընթացքը. բնիկ ժողովրդեան մեծամասնութիւնը կը գովէ Մուխթար փաշայի ցոյց տուած հաստատամտութիւնն. այսու հանդերձ ուրիշ շատեր ալ կը մտածեն թէ այս արտայայտութեան շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն պիտի ունենար, եթէ Նուպար փաշայի եւ Սըր Ի. Պէյրինկի բացակայութեան պահուն եղած չլլինէր։

Հագիգաթ կը ծանուցանէ թէ Սպարապետի Դրան Սպայակոյտի ժողովէ յետ քննութեան որոշած լինելով թէ Երկրագործական Սենեկին ձեռամբ Անատոլուի մէջ շինուելիք երկաթուղին ռազմագիտական տեսակէտով եւս ընդունելի է, Նախարարաց Խորհուրդը վերջին քննութիւն մը եւս պիտի կատարէ և խնդիրը պիտի ներկայացնէ Վեհ. Սուլթանի վաւերացման։

Կը յիշուի թէ վերջերս Վեհ. Սուլթանի Նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած էր, որ նկատելով թէ իսլամ ժողովուրդը չէ կարող բնակիլ Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումելիի մէջ նորա գաղթումը դիւրացնելու և միանգամայն բնակութեան վայրեր յատկացնելու համար որոշած էր այդ գաղթականները գաւառները ղրկել և առ այս Ներքին գործոց նախարարութիւնը պաշտօնագիր մ'ուղղելով բոլոր գաւառաց յանձնարարած էր որ անբնակ գետիններու տարածութիւնն հաղորդուի ընդ փոյթ։

Արդ, այժմ գաւառներէ մեծագոյն մասամբ եկած պատասխանագիրք յայտարարած լինելով թէ գաղթականաց բնակութեանը բաւելու չափ գետիններ կը գտնուին, Ներքին գործոց նախարար Վսեմ. Միւնիր փաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը որոշած է 50,000 ոսկւոյ հանգանակութեան տոմսեր շրջաբերութեան հանել այս գաղթականութիւնը դիւրացնելու համար։

Բ. Դուռն որոշեր է յատուկ մասնախմբի մը ձեռամբ քննել տալ Հալէպի անգլիական հիւպատոսարանին եւ տեղւոյն կառավարչին միջեւ ծագած միջադէպն որուն համար Թրօթըր հազարապետն Հալէպ ղրկուած էր վերջերս։

Ռուսական դեսպանատան խորհրդական Պ. Օնու արձակուրդ ստացած լինելով իւր կառավարութենէն Բեդրըսպուրկ կ'ուղեւորի այսօր։

Եանեայի (Եպիրոս) ռուսական հիւպատոս Պ. Թրօյանսքի Բալկրատի ընդհանուր հիւպատոս անուանուեր է։

Երեքշաբթի օրը Սերպիոյ Միլան Թագաւորին ծննդեան տարեդարձն էր, սակայն պաշտօնական ընդունելութիւն չկատարուեցաւ սերպիական դեսպանատան մէջ։

Միլան Թագաւորն 31 տարեկան լինելով Եւրոպիոյ ամենէն երիտասարդ վեհապետն է, առանց հաշուելու Սպանիոյ նորածին Թագաւորն որ հազիւ քանի մ'ամսու կայ։

Ցառաջիկայ ուրբաթ օր եւս Գարատաղի իշխանին գահակալութեան տարեդարձն է։

Կայսերազօն իշխանք ժամանակէ մը հետէ ստորաբաշխութեան դասեր կ'առնուն կայս. Դիտարանի տնօրէն Ֆուստարի էֆէնտիէն և արդէն յառաջդիմութիւն ցոյց կուտան եղեր գիտութեանց այդ ճիւղին մէջ զոր մեծ հաճութեամբ կ'ուսումնասիրեն։

Էնտէր Շտուտէի՝ Էրզրումի պաշտօնական լրագրոյն մէջ կը կարդանք.

Քանի մը անհնազանդ և թափառաշրջիկ քիւրտ հրոսախմբեր որք վրանաբնակ կեանք մը կանցունեն Պիթլիսի գաւառին մէջ, սկսած են աւարառութեամբ և կողոպուտով ապրիլ. Այս անգամ ամենէն աւելի կը յարձակին Խնուսի և Բասենու գիւղերուն վրայ, որք Էրզրումի կուսակալութեան ներքեւ կը գտնուին։ Այս մասին բազմաթիւ և միահամուռ բողոքներ կը հասնին առ կուսակալն, որ հրամայած է անմիջապէս զօրաց գունդեր ճամբայ հանել այդ հրոսախմբաց դէմ, զանոնք հալածելու և յանցաւորներն ընդ հսկողութեամբ քաղաք բերելու։

(Լ. Հէրալտ)

Աւստրիական Լլոյտը կ'իմանայ թէ այս պահուս Լոնտոնի մէջ մեծաքանակ ոսկի կը գնուի Կ. Պոլիս ղրկուելու համար. այսպէս, յուլիս 13/25 էն մինչեւ անցեալ շաբթու, 135,000 անգլ. ոսկի գնուեր է այս նպատակաւ։

Սելանիկի անգլիական ընդհ. հիւպատոս Պ. Պլընդ ի դիմաց իւր կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտներ է տեղւոյն կուսակալութեան, այն արտասովոր պատիւներուն համար որք ընծայուեր են Կալլէսի Իշխանի որդւոյն՝ Ճորճ իշխանին, որ վերջերս Սելանիկ այցելած էր։

Պասրայի կառավարիչն 250 ոսկւոյ նոր գումար մը հանգանակելով գաւառին արաբ ժողովուրդէն ի նպաստ կայս. բանակին, Սպարապետի Դրան ղրկած է։

Օսմ. կայս. Պանքայէն 250,000 ոսկւոյ փոխառութեան մը կնքման համար բանակցութիւնք վերսկսան այս օրերս։

Սամսոնի վաճառականներէ ոմանք առանց օրինական գործողութիւններ կատարելու օտար երկիրներ ծխախոտ ղրկած լինելով, տեղւոյն Վարչական ժողովն 3000 օսմ. ոսկւոյ տուգանաց դատապարտեր է զանոնք։

Սելանիկի ռուսական նորընտիր ընդհ. հիւպատոս Պ. Եասդրէպօֆ, Բեդըրսպուրկէն մայրաքաղաքս եկած է և կը պատրաստուի իւր պաշտօնատեղին ուղեւորիլ։

Ըստ Վիէննայի լրագրաց, հետեւեալ փոփոխութիւնք տեղի պիտի ունենան ի մօտոյ օտար մայրաքաղաքաց և մանաւանդ Պալքանեան երկիրներու Աւստրիոյ հիւպատոսական և դեսպանական պաշտօնէից մէջ։

Աղեքսանդրիոյ գործակալ Հօֆեր ասպետը կը հրաժարի իւր պաշտօնէն անձնական վատառողջութեան պատճառաւ։ Սոֆիայի դիւանագիտական գործակատար Պ. Պիէկլէկպէն՝ Սերպիա կը ղրկուի յաջորդելու Խեվէնհիւլլէր կոմսին որ ցարդ կը պաշտօնավարէր ի Պելկրատ։ Այս վերջինը Պուքրէշի աւստրիական դեսպան պիտի անուանուի, իսկ Սոֆիայի ընդհ. հիւպատոսութեան պաշտօնը պիտի յանձնուի Մոսկուայի ընդհ. հիւպատոս Պ. Պիւրեանի։ Ռումանիոյ աւստրիական դեսպան Պ. Մէյեր հանրային կեանքէ պիտի քաշուի։ Փիլիպպէի ընդհ. հիւպատոս Բիոմպաձձի ասպետն եւս պիտի թողու իւր պաշտօնը։ Արդէն յիշեալ քաղաքի ընդհ. հիւպատոսութիւնը ջնջուելով, հիւպատոս մը կամ փոխ-հիւպատոս մը միայն պիտի վարէ գործերը։

Աթէնքի դեսպանատան խորհրդական Պ. Կօէտէլ Լանուա՝ Հռոմ կը փոխադրուի նոյն պաշտօնով։ Իսկ Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպանատան խորհրդական Պ. Վէյրնօ, հակառակ նախորդ զեկուցմանց, ուղղակի իւր պաշտօնի գլուխն անցնելու պիտի գայ դեսպան Պառոն Քալիչէի հետ, յաւարտ արձակուրդին։

Ցայտնի է թէ մինչեւ անցեալ տարի, կառավարութիւնն ինք կը գանձէր տասանորդի տուրքերը եւ 1886 մարտ 1 էն միայն յ'յուռած կսկսէր ելմտական 1303 տարին, այդ տրոյ գանձման գործն յանձնեց օսմ. հպատակ անհատից, հարկ եղած երաշխաւորութեամբք։ Տասանորդի տրոց վարձակալութեան դրութիւնն սքանչելի արդիւնքն ունեցած է։ Զանազան գաւառներէ ելմտական նախարարութեան հաղորդուած տեղեկութիւններէ կերեւի թէ մինչեւ ցարդ ձեռք բերուած արդեանց վրայ 10, 15 եւ մինչեւ իսկ 20 առ հարիւր աւելցութիւն մը կայ։ Կ. Պոլսոյ շրջանակի տասանորդք, որք անցեալ տարի 6,569,388 ղրուշի յանգած էին, այս տարի, նոր դրութեամբ, 7,821,427 ղրուշի հասած են։ Այս գումարին վրայ յաւելլով գանձման ծախքերն, զոր ըստ առաջնոյն այլ եւս կառավարութիւնն ընելու պատրաստ չէ, կայս. Գանձը մի միայն Կ. Պոլսոյ եւ շրջակայ տասանորդի տուրքերէն 2,120,049 ղրուշի յաւելեալ շահ մը կունենայ ներկայ տարւոյ մէջ։ Վարձակալութեան դրութեամբ Թուրքիոյ մէջ տասանորդի տրոց գանձման ամբողջ ծախքը կը հասնէր 300 հազար օսմ. ոսկւոյ որ անհամեմատ կերպով մեծաքանակ գումար մ'է ձեռք բերուած արդեան հետ բաղդատմամբ։

Նաւահանգստի վերատեսչութիւնն արգիլեր է Շիրքէթի շոգենաւուց կիրակի եւ ուրբաթ օրերը մինչեւ Սեւ Ծովու բերանը կատարելիք հաճոյական ուղեւորութիւններն։

ՐԷԺԻԻ ԳԷՏԵՐՈՒ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ՄԱՔՍԱԽՈՅՍԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Անցեալ հինգշաբթի օր Պոլսոյ Ոճրադատ ատեանն զբաղեցաւ Րէժիի գէտերու և խումբ մը մաքսախոյսերու մէկ կարեւոր դատովն։ Ամբաստանելոց նստարանին վրայ կ'երեւէին հինգ գէտեր և չորս մաքսախոյսք։ Դատարանին կը նախագահէր Վասըֆ էֆէնտի և ընդհ. դատախազի պաշտօնը կը վարէր Համտի պէյ։ Րէժիի փաստաբան Սարաճեան Թորոս էֆէնտի կը պաշտպանէր գէտերն, իսկ Վասիլաքի էֆէնտի՝ մաքսախոյսերը։ Այս դատ, որ հրապարակաւ տեսնուեցաւ, երբ նիստեր գրաւեց ի ներկայութեան բազմաթիւ ունկնդրաց։ Ահաւասիկ գործոյն պարագաները։

Ներկայ տարւոյ մարտ 27ին, Րէժիի վարչութիւնն հեռագիր մը կ'ստանար ծանուցանող թէ կասկածելի նաւակ մը Գարամուսալէն պիտի մեկնէր դէպ ի Գարթալ, մէջն ունենալով մեծ քանակութեամբ փախցուած ծխախոտ և տասն և հինգի չափ մաքսախոյսք՝ Մարդինի հրացաններով զինեալ։ Րէժին, այս հեռագիրն ստանալուն, նոյն երեկոյին իսկ վեց խլամ գէտեր Նիկոմիդիոյ ծովախորշը ղրկեց շոգեմակոյկով մը։ Այս վերջինն, ամբողջ գիշերը ծովուն վրայ մաքսախոյսերու նաւակին որոնելէ յետոյ, առաւօտեան դէմ՝ նշմարեց զայն, որ առագաստները բացած կ'ընթանար Թուզլայի մօտերէն։ Գէտերու շոգեմակոյկն առագաստանաւուն հասաւ քանի մը ժամ զայն հալածելէ յետոյ և մաքսախոյսք հրաւիրուեցան անձնատուր լինիլ. սակայն հրացանի հարուածներով պատասխանեցին այս հրաւէրին և գէտերն ալ փոխադարձաբար կրակ ըրին անոնց վրայ։ Կատաղի կռուէ մը յետոյ, մաքսախոյսք տեսնելով որ ծովամոյն պիտի լինին, անձնատուր եղան, զէնքերնին ծով նետելէ յետոյ։ Այս կռուոյն մէջ ծանրապէս վիրաւորուեցան երկու հոգի, գէտերու խմբին պետ Մահմուտ պէյ և մաքսախոյսերու պետ Իպրահիմ պէյ որք մեռան։ Մաքսախոյսք ոստիկանութեան յանձնուեցան որ նկատելով թէ մարդու մահ պատճառած էր, Րէժիի հինգ գէտերը ձերբակալելով իմաց տուաւ դատական իշխանութեանց, որք եղեռնական տեսակէտով ձեռնարկեցին գործոյն քննութեան եւ հարկ եղած ձեւակերպութիւններէ յետոյ, անցեալ շաբթու սկսաւ դատաստանը։ Այդ թուականէն, այսինքն հինգ ամսէ ի վեր, ամբաստանեալք բանտը կը գտնուէին իրենց վճռոյն սպասելով։

Հինգշաբթի աւուր նստին մէջ, որ վերջինն էր, Ոճրադատ ատեանը խօսք տուաւ ընդհանուր դատախազին Համտի պէյ գործոյն պարագաները պատմելէ յետոյ, պարսաւեց Րէժիի գէտերը թէ չարաչար կը գործածէին իրենց կէս-պաշտօնական դիրքը, միշտ զէնք գործածելով մաքսախոյսերուն դէմ զորս կ'սպաննեն յաջ և յահեակ, նոյն իսկ այնպիսի պարագայից մէջ ուր պարզ խոհեմութիւն մը բաւական է աղէտալի հետեւանաց առաջքն առնելու։ Համտի պէյ յարեց թէ մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ Րէժիի վարչութեան վրայ, որ ամենուրեք զինուորաց և տեղական իշխանութեանց օժանդակութիւնը վայելելու առաւելութիւնն ունենալով հանդերձ, կ'ուզէ ինքնին արդարութիւն ի գործ դնել առանց կայս. զօրաց դիմելու։ Այսպէս, ծանուցեալ հեռագիրն ստանալուն, փոխանակ ծովային և ցամաքային իշխանութեանց իմաց տալու, Րէժին ինք իւր մարդիկը կը ղրկէ մաքսախոյսերը ձերբակալելու համար, որով արեան հոսման առիթ կուտայ։ Ընդհանուր դատախազն իւր ամբաստանութիւնն ընդլայնելէ յետոյ, խնդրեց դատարանէն որ թէ՛ մաքսախոյսք եւ թէ՛ գէտերը դատապարտուին պատժական օրինաց համաձայն. բայց որովհետեւ ո՛չ վկայութիւն կայ և ոչ ալ մարդասպանները ճանչնալու համար պէտք եղած ապացոյցները, յարեց որ բոլոր ամբաստանեալք պատժուին ըստ օրինի իբր համերաշխ յանցաւոր։

Սարաճեան Թորոս էֆէնտի Համտի պէյի ամբաստանութեանց պատասխանեց յոյժ ճարտար լեզուաւ մը։ Րէժիի փաստաբանը նախ և առաջ խօսեցաւ մաքսախուսութեան վրայ, նկարագրելով այդ դասակարգի մարդիկն որք յանդուգն չարագործներ են, և զինու զօրութեամբ կը յաղթեն ամեն յարձակմանց և կատաղի մարտ մը կը մղեն կառավարութեան հասութից այն աղբիւրին դէմ յորում շահագրգռութիւն մ'ունի Րէժին։

Րէժին, ըսաւ, կառավարական վարչութեան մասը կը կազմէ, արտօնեալ է զինեալ և պաշտօնական համազգեստիւք գէտեր ունենալ կայսրութեան ամեն մասանց մէջ, կառավարութեան շահերը պաշտպանելու համար. այն զէնքեր զորս արտօնեալ են նոքա կրելու, զարդու համար չեն յանձնուած անոնց, այլ ստիպողական պարագայից մէջ և օրինաւոր պաշտպանութեան մը գործածուելու համար։

Արդ, յարեց Րէժիի փաստաբանը, Րէժին չկրնար չարաչար գործածել կառավարութեան արտօնութիւնն, ամեն վայրկեան կայս. զօրաց միջամտութեան դիմելով որուն պէտքը կ'զգացուի յոյժ ծանր պարագայից մէջ միայն։

Թորոս էֆէնտի ի վերջոյ զանազան փաստերով հաստատել ջանաց թէ սպանեալ մաքսախոյսը գէտերուն կողմէ չէր սպաննուած։ Գալով Րէժիի ընկերութեան գէտերուն ըստ օրինի իբր համերաշխ յանցաւոր պատժուելուն, զոր կը պահանջէ ընդհ. դատախազը, Թորոս էֆէնտի պնդեց թէ ներկայ պարագային մէջ չկրնար գործադրուիլ յիշեալ օրէնքն, թէ գէտերը չարագործներ չեն եւ առանց կանխամտածութեան գործած են, մաքսախոյսերն հալածելով իրենց մեծերուն հրամանաւ, որով եթէ օրինաց յիշեալ տրամադրութեան դիմուի, Րէժիի տնօրէնէն մինչեւ յետին պաշտօնեայն իսկ պատժելու հարկ կրնայ ծագիլ։ Սարաճեան էֆէնտի իւր պաշտպանողական ատենաբանութիւնն աւարտեց, Րէժիի գէտերուն անպարտ արձակումը խնդրելով։

Օրը տարաժամած լինելով դատարանն այս երկուշաբթիի թողուց դատին շարունակութիւնն եւ նոյն օրը, յետ խորհրդածութեան, Նախագահն արտասանեց դատարանին վճիռն որ անպարտ կ'արձակէր մաքսախոյսերը եւ կը դատապարտէր Րէժիի գէտերը, սա հիման վրայ թէ ապացուցուած չէ որ առաջինք զէնք գործածած լինին, մինչդեռ անոնց նաւակին վրայ երեւցած գնդակի ծակերը ցոյց կու տան թէ գէտերը նոյն զգուշութեամբ չեն վարուած։

Ցայնժամ ընդհ. դատախազը խնդրեց որ դատարանը ներողութիւն շնորհէ անոնց, անձնական օրինաւոր պաշտպանութեան օրինաց զօրութեամբ և անպարտ արձակէ զանոնք, մանաւանդ որ ամբաստանիչ ատեանն հաստատած էր թէ յարձակումը մաքսախոյսերուն կողմէ եղած է և գէտերը պարզապէս պատասխանած էին իրենց եղած յարձակմանց։

Ասոր վրայ, դատաւորք վերստին խորհրդակցութեան խուցը քաշուելով բառորդ ժամու խորհրդակցութենէ յետոյ դուրս ելան և Նախագահն հետեւեալ վճիռն արտասանեց։

«Ըստ 189 և 190 յօդուածոց Պատժական Օրինաց, Դատարանը 4 ամսուան բանտարկութեան կը դատապարտէ Րէժիի գէտերը, բայց որովհետեւ արդէն չորս ամսէ աւելի բանտարկութիւն կրած են անոնք իրենց դատին ելից սպասելով, կը հրամայէ ազատ թողուլ զանոնք։»

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Պէրլին, 10 օգոստ.

Պ. տը Կիրս երէկ իրիկուն աստ հասաւ. կը հաստատուի այն լուր թէ Կաշդէյն չպիտի երթայ, ուստից արդէն այսօր կը մեկնի Վիլհէլմ կայսրը։

Լոնտոն, 10 օգոստ.

Պէրլինէն կը հեռագրեն առ Ստանտարտ թէ աւստրօ-գերմանական դաշնակցութեան ամրապնդումը կատարեալ իրողութիւն մը լինել կը թուի։

Բացորոշապէս կը հերքուի այն զրոյց թէ Պ. Կլատստոն ուղեւորութիւն մը պիտի ընէ յԻրլանտա։

Կաշդէյն, 10 օգոստ.

Վիլհէլմ կայսրը մեկնեցաւ Կաշդէյնէն, ջերմագին և յոյժ մտերմական հրաժեշտներէ յետոյ։

Վիէննա, 10 օգոստոս

Երէկ, ի Թրիէստէ, ութն հոգի բռնուեցան հնտախտէ և երկու հոգի մեռան։

Լոնտոն, 10 օգոստ.

Երեսփոխանաց ժողովը, նոր երեսփոխանաց ընդունելութեան ձեւակերպութիւններն աւարտելէ յետոյ, դադրեցուց իւր նիստերը մինչեւ օգոստոս 19։

Աթէնք, 10 օգոստ.

Մավրոկորտատօ իշխանը Բեդրըսպուրկի հելլենական դեսպան անուանեցաւ։

Վիէննա, 11 օգոստոս

Վիլհէլմ կայսրն երէկ Սալցպուրկ հասաւ և այսօր Ռատելսպէրկի դղեակը պիտի երթայ։

Կաշդէյն, 11 օգոստոս

Երէկ, Վիլհէլմ կայսեր մեկնելէն յետոյ, Պիզմարք իշխանն և Քալնոքի կոմսն երկու ժամ կառքով պտոյտ մ'ըրին։

[illegible]

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 31 յուլիս

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. D. Սերի)		16 18
Այսօրուան գոցուելու վերջը	»	16 18
[illegible] մէջ	»	— —
Ղալաթու բացուելու	»	16 19
Բարձրագոյն գին	»	16 20
Նուազագոյն »		16 18
Կէս օրին		16 18
Փոխառութիւն 1858) » 1862) A. Սերի		24 20
» 1860) » 1863) » 1872) B. »	» »	15 20
» 1865) » 1869) » 1873) C. »	Օ.	16 19

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	82 30
Այս առտու բացուեցաւ Գ. Կ.	82 30
Կէս օրին	82 30

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Թօթիւնթէ ժէնէրալ	Գ. Կ. Անգլ. Լր.	3 9
Գրէտի ժէնէրալ	Գ. Կ. Օսմ. »	5 33
Պանք տը Գոնս	» »	5
Ընկ. Շանժ է վալէօր	» »	3 15
Տրամուէյ	» »	282 1/2
Թունէլի երկաթուղի	Ֆր.	36 1/4
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	»	—
[illegible] Լաւրիոնի	»	68

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 11 Օգոստոս, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	101 1/4
Օսմ. » Սերի Դ. բացուեցաւ	14 13/16
» » » գոցուեցաւ	14 15/16
» » » Ա.	24 1/2
» » » Բ.	15 3/4
» » » Գ.	14 7/8
Օթօման 1871	75 1/2
Փոխառութիւն 1877	88 3/4
Պանք Օթօման	10 5/8
Ռուսական փոխառ. 1873	99 5/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	74 3/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	97 1/8
Դայրա Սանիէ	73 1/2
Դոմենիալ (փոխառ. Րօշիլտ)	95 1/2
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	— —

Վիէննա, 11 Օգոստոս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 45
Օսմանեան երկաթուղի	47 50

Բարիզ, 11 Օգոստոս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Գաղղիական Րանթ 4 1/2 %	109 50
» » 3 %	82 82 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սերի Դ. բացուեցաւ	14 95
» » » գոցուեցաւ	15
» » Սերի Բ.	15 40
» » Գ.	14 90
Օսմանեան երկաթուղի	35 50
» Րէժիի շահաթուղթք	— —
Պանք Օթօման	511 25
Գրէտի Լիօնէ	525
» Մօպիլիէ	1360
[illegible] Լիօնի	1170
Սուէզի ջրանցք	1980
Ռուսական 5% 1877ի	101 5/8
Իտալական Րանթ	99 90
Եգիպտական միացեալ	377 50
Սպանիական (արտաքին)	60 3/4
Բրիօրիթէ Թիւրք	370
5% Հելլենական	295
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 22

ԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ

Հայկական Հին Դպրութեան Պատմութեան (Դ-ԺԴ. Դար) երկրորդ յաւելեալ տպագրութեան առթիւ, հեղինակ Հայրն գրած է հետեւեալ ընտիր յառաջաբանը զոր հարկ կը համարինք արտատպել.

Համառօտ երկասիրութեանս տպագրութեամբ հասարակաց ընծայուելէն՝ կրկին տասնեակք ամաց սահեցան անցան։ Նոր տպագրութեան մը բռնադատուած ատեննիս, ժամանակը և անոր հետեւանք և արդիւնք նորանոր տեղեկութիւնք՝ անհրաժեշտ ըրած էին գրուածքիս աւելի ճոխ և նորագոյն կերպարանք մը տալ, զոր և ջանացինք ընել, ոչ լոկ տպագրական ձեւովն ու տառերով, ինչպէս կը տեսնեն ընթերցողք, այլ նաեւ—որչափ հնարաւոր եւ կարելի էր — պարունակութեամբ։

Այս դիտմամբ և վախճանաւ եղած են այլ եւ այլ փոփոխութիւնք և յաւելուածք, ջանալով ընդարձակագոյն տեղեկութիւնս ընծայել ուսումնասիրաց և բարձրագոյն դպրոցաց աշակերտելոց՝ մեր հին մատենագրաց վարուց և երկասիրութեանց վրայ, ու անով աւելի սիրելի եւ մեծարոյ ընել՝ հեռաւոր և մերթ ոչ այնչափ երախտապարտ նոր սերնդեան՝ մեր ընտիր և հռչակաւոր նախնեաց գործած լեզուն, և հմտացնել իրենց արդիւնաւոր կեանքին։ Ասով հանդերձ կ'ուզենք իմացնել միանգամայն թէ գրուածքիս նպատակը եր կրած քիչ շատ փոփոխութիւններովն ալ՝ առաջին տպագրութեամբն իրեն համար արդէն գծուած ամփոփ սահմանին մէջ կը մնայ. որ էր,— ինչպէս ակնարկուած է յառաջաբանին մէջ,— «ընդհանուր պատմական տեղեկութիւն մ'աւանդել մեր մատենագրաց և անոնց գրուածոց վրայ, առանց ուզելու քննադատական տեսութեամբք ծանրացնել այնպիսի գրուածք մը որ վարժարանաց համար սահմանուած էր»։ Ասկէ անդին բարձրանալ խնդրելը՝ մեր կարողէն ու գիտաւորութենէն, ու նաեւ նպատակէն դուրս էր։ Խոստովանութիւն մ՝ զոր մասնիս չափն ալ մեզի հետ անխօս կը հաչակէ։

* * *

Մեր պատմութեանց տարեգիրքն աչքէ անցուցած ատեննիս՝ սրտի իրաւացի գոհունակութեամբ և սփոփանօք կը հանդիպինք բազմապատիկ քաղաքական ու եկեղեցական պարծանաց, ու Խորենացւոյն հետ կրնանք երկրորդել և վկայել որ «Թէպէտ և եմք ածու փոքր, և թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ... սակայն բազում գործք արութեան գտանին գործեալ և ի մերում աշխարհիս, և արժանի գրոց յիշատակի»։ Սակայն անոնց ամենուն վրայէն աւերիչ ձեռք և ոչինչ ժամանակաց անցնելով՝ չեն թողած այլ ինչ՝ բայց հին ու պատուական լեզու մը ու մատենագրութիւն, միակ մնացորդք և աւանդապահ վկայք մեր հետախաղաղ ծածկուած անցեալ փառաց։ Այդ լեզու և մատենագրութիւն՝ դարուց եւ ժամանակաց ամեն կերպարանափոխութեանց և աղէտից ենթակայ, չեն կրցած խաղաղորէն դրիւք և փափաքելի ամբողջութեամբ հասնիլ մինչեւ առ մեզ. այլ մին՝ զանազան դրոշմ և աղաւաղութիւն ընդունելով և տգիտութեան ծանր բեռը վրան կրելով, եւ միւսն բազմաթիւ ու աչխարհէլի կորստեամբք և հարուածովք։

Սակայն եւ այնպէս ոչ դոյզն քաջալերութիւն և սփոփանք է մեզ լսել և ըսել՝ թէ արեւելեան ազգաց մատենագրութեան մէջ նշանաւոր տեղ մը գրաւած է հայ լեզուն և դպրութիւն. եւ մինչեւ առ մեզ պահած արդի կերպարանքովն ալ՝ թէ՛ մեզ և թէ եւրոպական գիտութեանց և բանասիրութեան համար՝ հարուստ ու անսպառելի բովք մը, որ որչափ աւելի ուսումնասիրուի, և հետախոյզ քննուի, փորձը կը ցուցնէ թէ ի՛նչպէս օր ըստ օրէ նորանոր ճոխութիւնք արտադրելու յարմարութիւնն ունի։

Որչափ փափաքելի էր և օգտակար այսպիսի անխոնջ հետազօտութիւն՝ մեր պատմական և մատենագրական ուսմանց յառաջադիմութեանն համար։ Եւ ներուի ըսել, որ յայսմ մասին օրինակ կրնան ըլլալ մեզ Եւրոպացի գիտունք և բանասէրք. և մինչ արեւմուտք մեզմէ այնպիսի և այնչափ փութով կը փնտռէ մեր հին պատմութիւնն ու նախնեաց մտաւոր հարստութիւնն, և իրեն տրուածը անյագաբար կ'ընդունի, դարուս արժանաւոր լուսամիտ և ուսումնասէր ոգին՝ հարկ է որ յորդորամիտ ընէ զմեզ՝ տգիտութեան հետեւանք ամէն նախապաշարումն և աւելորդ նախանձայուզութիւնը մէկդի դնելով՝ աւելի մեծանձն և առատատուր երեւնալ, բաւական սեպելով անոնց երկար դարեր խաւարի և թաքնութեան մէջ մնալը։

* * *

Արեւմտեան բանասիրութիւնն—առանց ուզելու յիշատակել աւելի հեռաւոր ժամանակներ,—միայն վերջին քսան և աւելի տարիներու մէջ՝ մեծ եռանդ և հետամտութիւն ցուցուց՝ մեր ազգային դպրութեանց, մանաւանդ պատմական երկասիրութեանց նկատմամբ։ Հայագէտն Տիւլորիէ 1855 տարիէն ի վեր՝ մեծ և օգտակար խորհուրդ մը ունեցած էր, հայ պատմչաց Մատենադարանի մը հրատարակութեան՝ հանդերձ գաղղիական թարգմանութեամբ։ Իբրու երախայրիք այս հետաքննական Մատենադարանին, տպագրութեամբ հրատարակեց Մատթէի Ուռհայեցւոյ պատմական գրուածին թարգմանութիւն, և հայկական Ժամանակագրութեան վրայ բազմահմուտ հատոր մը։ Իր մտածութիւնն և ի հանգամանաց ժամանակին առկախ մնացած գործը ուզեց գլխաւորել և յարդիւնս ածել Վիկտոր Լանկլուա՝ մի'ւս այլ հայագէտ գաղղիացի ու ազգայնոց և օտար հայագիտաց օժանդակելովը՝ և Նուպար փաշայի վեհանձն եւ առատամիտ նպաստիւք, ձեռք զարկաւ և հրատարակեց երկու մեծ հատոր, չորրորդ ու հինգերորդ դարու պատմական երկասիրութեանց գաղղիական թարգմանութիւնն հմուտ ծանօթութեամբք, կանխաբանութեամբք և անոնց հեղինակաց վրայ կենսագրական տեղեկութեամբք։ Եռանդուն եւ հայասէր ձեռնարկուին տարաժամ մահը՝ և վրայ հասած գաղղիական կառավարութեան յեղափոխութիւնն և պատերազմի և պարտութեան արկածք՝ խափան եղան այդ հաւաքման շարունակութեանն, որ ամենուն իրաւացի փափաքն էր, և առ որ ոչ ոք կը համարձակէր, ճանչնալով գործոյն մեծութիւնն ու դժուարութիւնը։ Մասամբ և նոյն ուզեց դարմանել այդ պակասը Պրոսէ գաղղիացի, անդամ կայսերական ճեմարանին Ռուսաց ի Փեթերպուրկ, ընծայելով ի լոյս նոյն քաղքին արքունի տպարանէն ուրիշ երկու հատոր թարգմանութեանց մեր ազգային պատմագրաց։ Տիւլորիէ իր բազմարդիւն կենաց վերջին տարիները նուիրեց ի թարգմանութիւն Ասողկան, և որուն առաջին մասը իր մահուընէն ետքը հրատարակուեցաւ. ասկէ զատ նաեւ [illegible] հաւաքման մէջ մեծ հատոր մը՝ ի մեր պատմչաց, հայկական բնագրաւն եւ գաղղիական թարգմանութեամբ։ Բրիւտոս՝ նոյն լեզուով Լաստիվերտցւոյն պատմութիւնը ծանօթացոյց։ Լաուէր գերմանացի փոխեց յիւր լեզու զԲիւզանդ և զԽորենացի, աւելցնելով ասոնց հետ նաեւ հայ լեզուի քերականութիւն մը՝ գերմաներէն բացատրութեամբ, զոր Գարրիէր՝ արդէն ուսուցիչ հայկական բարբառոյ ի դպրոցի արեւելեան կենդանի լեզուաց ի Փարիզ, թարգմանեց ի գաղղիականն։ Հիւպշման՝ Սեբէոսի արաբական արշաւանաց պատմական մասին թարգմանութիւնն բրաւ ի գերման բարբառ. Կուտշմիդ և Դէ'զա՝ քննադատական տեսութիւնք ընծայեցին Խորենացւոյ և Ագաթանգեղոսի երկասիրութեանց վրայ։ Կը թողունք ուրիշներն, եւ եւրոպական ուսումնական հանդէսներու միջոցաւ հրատարակուած զանազան հետաքննութեան արժանաւոր հատուածներ. բայց այս յիշատակուածներն ալ արդէն բաւականէն աւելի են ի հաւատարմացընել թէ ո'րչափ մեծ կարեւորութիւն տուած են և կուտան եւրոպական գիտութիւնք մեր տոհմային մատենագրութեան։ Իրենց ջանքով ու ձեռքով եղած հայ հեղինակաց թարգմանութիւնք, ու անոնց վրայ տեսութիւնք և քննութիւնք՝ ոչ միայն ծանօթ ու սիրելի ընելու կը ծառայեն արեւմտեայց մեր անցեալը, այլ մերթ անոր մութ ու անստոյգ մասերն ալ լուսաւորելու և ուղղելու նպատակն ունին, որով և ազգիս կրկնակի երախտապարտ մեծարանացն արժանաւորք։

* * *

Մեր ազգայնոց քով ալ վերջին տարիներու մէջ երեւցած գրաբար լեզուի և ուսման, հայկական դպրութեանց փոյթ և ջանք՝ նշանաւոր և սփոփիչք կրնան սեպուիլ։ Նախնեաց լեզուին և մատենագրութեան արհամարհոտ անտարբերութիւնն, և անոնց վրայ ըրուած յուզիչ դամբանականք, դպրոցներէ անոնց ուսումը վարելու ջանք, և միայն եկեղեցական դասու հնաւանդ ժառանգութիւն մը սեպելու կարծիք՝ իրենց նորութիւնն կորսնցուցած և լռած դադրած են. և հոն մանաւանդ ուր մեր գրաբար լեզուին մահուան վճիռն արձակուելով՝ համարձակաձայն քարոզուեցաւ թէ մեռելոց յարութիւն տալու դարը իննեւտասներորդը չէ, իննեւտասներորդը ասոր մէջ ալ ցըցուց թէ յառաջդիմութեան և անհնարին ենթադրուածներն ալ հնարաւոր ընելու ուսմանց և գիտութեան դար է։ Թիֆլիզ, Մոսկուա և Փեթերպուրկ՝ երեք գլխաւոր կեդրոնք մեր ռուսահպատակ ազգայնոց լուսաւորութեան և գիտութեան, կարծես մասնաւոր ճգամբ զիրար գերազանցել ուզեցին, փ ոտել զայդ վճիռ։ Պատկանեան, Մսերեան, Էմին և այլք մեծարոյ հանճարներ և պատկառելի հեղինակութիւնք, իրենց ուսումնական և բազմարդիւն կենաց մեծ մասը նուիրեցին ի հետազօտութիւն և ի հրատարակութիւն մեր նախնեաց երկոց. և հաճութեամբ կը նկատեն իրենց արժանաւոր աշակերտաց վրայ՝ հաւասար եռանդն և գործունէութիւն։ Ի Թիֆլիզ՝ օգտակար գրոց հրատարակութեան համար կազմուած ընկերութիւն մը՝ բաց ի նոր գրուածոց ընծայեց նաեւ այլ և այլ դասական գրքեր։ Շահնազարեան վարդապետ ի Փարիզ, Էջմիածին և Երուսաղեմի տպարանք՝ գովելի ուսումնասիրութեամբ իրենց բազմահարուստ մատենադարաններէն նախնեաց զանազան գրուածոց հրատարակութիւններ ըրին։ Կը թողունք յիշել ի մեր մամլոց ընծայուածքն։ Կոստանդնուպոլսոյ բազմահայ գաղթականութիւնն և Զմիւռնիա, նոր լեզուի կանոնաւորութեան և զարգացման սիրողք և հետեւողք, չուզեցին անտարբեր մնալ հնութիւնն ալ պահպանող այս յառաջդիմական ասպարիզին մէջ. ոչ միայն նոր լեզուն գրաբարի աւելի մերձաւոր դրութեան մը մէջ դրին, այլ ինչուան հին լեզուով ուսումնական հանդիսի մը հրատարակութեան ձեռք զարնելու արիութիւնն ունեցան։ Զենք գիտեր թէ ո'րչափ տեւական կրնայ ըլլալ այսպիսի ձեռնարկ մը. բայց անով՝ մեր ժամանակաց բանասիրական յառաջդիմութեան և ջանից՝ յայտարար նշան մը և ապացոյց ըլլալէն չի դադրիր։

* * *

Ազգային մատենագրութեան բարգաւաճանաց մեծ և կենսական գործոյն օժանդակելու և սատարելու վախճանն ու փափաք՝ ծնունդ տուած է մեր այս դուզնաքեայ երկասիրութեանն։ Առաջին տպագրութեան ներողամիտ ընդունելութիւնն յազգէն և յօտարազգի բանասիրաց, որ մեր լեզուին և դպրութեանց ուսմամբ կը պարապին, երկրորդիս ալ գրաւական մը ըլլալու յոյսը կուտայ մեզ։ Քննադատք և ուսումնատենչք՝ կրնան աւելին քան զոր գրուած տեսնեն մեզմէ՝ պահանջել և յուսալ։ Համամիտք իրենց հետ՝ թէ ազգային լեզուն, մատենագրութիւն և բանասիրութիւն դեռ շատ դժուարալոյծ խնդիրներ ունին, մթին տեղուանք՝ կարօտ լուսոյ, կը փափաքինք որ մեր այս համառօտ գրուածը՝ նոր գրգիռ մը ըլլայ հմտագունից, այսպիսի բազմաշահ և արդիւնալից ասպարիզի մէջ խրախուսելու ի ջանս, յուսումն և ի վաստակ։ Արդէն ոչ սակաւաթիւ են ազգասէր և գիտուն շահատակքն և մրցողք, որ մեր խրախուսանաց և գովութեան կարօտ չեն։ Մենք ըսինք թէ նպատակնիս այս չէր։

* * *

Մեր գրուածքը ամբողջացընելու համար՝ կը մնայ [illegible] արդէն պատրաստ մասը, և զոր կը յուսամք քիչ ատենէն առանձին հատորով ընծայել ի լոյս։

Հ. ԳԱՐ Զ.

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՂԻՇԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՍՂԵՐԴ

Ա.

Փետր. 6ին վաղ գիշերային ժամով հեռացանք Բաղիշէն, հալածելով նորա նորընտիր առաջնորդ Մովսէս վարդապետէն։ Հետեւելով Բաղէշ գետակին, նորա ձախ ափից ոլորապտոյտ յաւաղ կ'երթայինք դէպի հարաւ, անցնելու համար Տորոսի շղթայն։ Շուտով մեր յետեւ թողինք Բաղչէի հանքային ջրերը, Փարհանդ, Հորմիրդ, և այլ գիւղեր։ Լուսաբացին հասել էինք Տախքար։ Տախքարը որ Բաղիշէն երկու ժամ հեռաւորութիւն ունի, ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ քարացած ջրերից կազմուած մի պատուար, որ յառաջանալով դէպի գետը կտրել է ճանապարհ։ Ցայտնի չէ թէ ե՞րբ մի արուեստական անցք են բացել, ծակելով քարեղէն պատուար, բաւական բարձր և լայն, այնպէս որ մի ձի իւր բեռնով կամ հեծեալով, ազատ կարող է անցնել ծակէն։ Յիշեալ աղբիւրների քարացումը այժմ եւս շարունակուում է, որոնք դարերի ընթացքում, մի ահագին լեռ են կազմել։ Տախքարից դէպի հիւսիս, թողինք Բաղէշը կատարեալ ձմեռուան մէջ։ Դէպի հարաւ՝ սկսեց գարնանային եղանակ։ Բոլորեցինք ձմեռնային փաթաթանները, քիչ մ'առաջ հանեցինք կրկնոցը։ Տիւֆանէն այն կողմ, ծագել էր ձիան ծաղիկ և մեզ երեւացին ճանապարհորդ մեղուների գունդ, որոնք ժամերով կ'ընկերանան ճանապարհորդաց, երբեմն կը բարձրանան և երբեմն կ'իջնեն անոնց գլխու վրայ։

Բաղէշէն մինչեւ Տիւֆան կը տեւէ 3 ժամ այդ ձորում, երեք կամոյ քարերով խաներ է շինած, որոնցից միայն Տիւֆանը, թէ և կիսաւերակ, բայց բնակուած է և ծառայում է իբրեւ իջեւան Բաղէշէն ի Տիգրանակերտ կամ Սղերդ երթեւեկողաց համար։ Տիւֆանէն կ'սկսի Զարխանի գաւառ. նորա մօտ, մի նեղ կամրջից, ուր գետը մտնում է նեղ ժայռապատ ափերի մէջ, մենք անցանք աջ ափ, հեռանալով Տիգրանակերտի ճանապարհէն, և սկսանք բարձրանալ, թողնելով ձորը և նորա գետակ։ Մեր ճանապարհ անտառազարդ էր, որը որքան մօտենում է Բաղէշին այնքան ցածանում է։ Գետ որին մենք կը նայէինք բարձրէն, տեղ տեղ կը զարնուէր բարձունքներէն գլորուած, մեծամեծ ապառաժների, փրփրում էր և թափելով մի բարձրութիւնից ջրվէժ կը պատկերէր. տեղ տեղ աներեւութանալով կոշտերի տակ մի այլ տեղէ, քանի ճիւղերի բաժնուած, դուրս կը մղուէր սաստկութեամբ։ Այդ ափին անտառն աւելի խիտ և գեղեցիկ էր, որ գլխաւորապէս կը կազմուէր բեւեկնի (պտուկ) հացի, ղխիկ, և կաղնու երեք ցեղ ծառերով, որոնց հայերէն անուններին ծանօթացայ Կիզանցի ուղեկցիս շնորհիւ(1)։ Միւս ծառերի տեսակներից միայն ցախենին էր՝ որ տեղ տեղ իւր կանաչութեամբ ամոքում էր անտառի ձմեռնային մերկութեան։ Այդ երկիր առհասարակ չափազանց լեռնոտ, ժայռոտ և սաստիկ անհարթ, հետեւաբար և մեր ճանապարհ սաստիկ անհաւասար և քարքարոտ էր, բայց բարեխնամ կառավարութիւնք սկսած է Սղերդէն և Բաղիշէն շինել նոյն ճանապարհ։ Վարելահող խիստ սակաւ է. տեղ տեղ մի կտոր փորուն հողի վրայ շինել են մի քանի քրդի խրճիթներ։ Մենք բարձրացանք գետամերձ լերան ուսն (2) վրայ. մեր ձախ կողմ թողնելով Սղերդի ճանապարհ, ուղղակի շարունակեցինք դէպ ի հարաւ, Դերզնի հայաբնակ գիւղ գնալու համար։ Իրիկնապահին նորա բերդի կատար երեւաց. և մենք ութ ժամ ճանապարհորդելեց զկնի, հասանք գիւղ եւ հանգստացանք Գորգիզ սանուտիրոջ կրակարանի կողքին։

Դերզնի 60-70 տարի առաջ Զարխանի գիւղաքաղաքն է եղել 700 տուն բնակիչներով. կ'երեւան դեռ շատ տուների և երկու բաղնիքների աւերակներ։ Բերդի արեւելեան ստորոտում լքեալ կը մնայ Իսլամների մի հոյակապ Մզկիթն. կանգուն մնացած են բերդի բարձրակառոյց որմեր որ շինուած է տիրող բարձունքի մը վրայ։

Այժմ Դերզնի փոքրիկ գիւղ է, թէ՛ հոգեւորապէս և թէ՛ քաղաքականապէս կախուած Սղերդէն, ուր 15 տուն Հայ և 6 տուն Քրդեր բնակւում են։ Եկեղեցի մ'ունի Ս. Յովհաննէս անուամբ, որ ամուր եւ գեղեցկապէս պարսպուած է։ Նորա խաչաձեւ հաստատուած է բեւեկնի ծառերով, որոնցից երկուքն հսկայական մեծութեամբ կը հասնին 800 տարուայ հասակին։ Եկեղեցւոյ մէջ կային շատ ձեռագիրներ, որոնցից 15ի չափ գրքեր խոնաւութիւնից կպել էին իրար և մի զանգուած դարձել. մի քանիս հող էին դարձել եւ մրել. 6-7 կտոր ճառընտիրներ կիսայրեաց եւ թափթփած էին։ Սեղանի ետեւ գիզուած էր մեծ կոյտ մը հնա գրքերի և զանազան ձեռագրաց թղթերի, որոնք նոյնպէս իրար կպել և մի զանգուած դարձել, այնպէս որ անկարելի էր որոշել թէ ի՛նչ գրքեր էին. այս ամենից մնացել էր միայն ինը կտոր գիրք, որոնց յիշատակարաններն օրինակեցի։

Դերզնից դէպի հարաւ, մի ժամ հեռաւորութեամբ շինուած է Կիզան գեղ որ 40 տուն հայերից կը բաղկանայ, ունի մի խեղճուկ եկեղեցի ու երկու պատուական քահանաներ։ Կիզանն էլ Դերզնու նման հիւսիսից իւր մէջք տուել է բլուրի մը եւ երեսը դարձուցեր է հարաւային արեւին։ Երկու գիշեր մնացի Կիզանում եւ մասնակցեցայ նոցա եկեղեցւոյ աղօթքին. բոլորովին սքանչեցայ ժողովրդեան անօրինակ ջերմեռանդութեանն եւ բարեկարգ ժամերգութեանը վրայ։

Պատմեցին, եւ նախկին ճանապարհորդի մը գրուածից սորվեցի որ, Զարխան գաւառում 30 տարի առաջ, երեսունից աւելի հայաբնակ գիւղեր է եղել, որոց մի քանիսի եկեղեցեաց աւերակներին պատահեցայ ճանապարհին. այժմ մնում է Դերզին եւ Կիզան, 4 տուն Միսար գիւղի մէջ և 3 տուն Բէյդար գիւղի մէջ, որը մի հրաշակերտ եկեղեցի ունի. յիշեալ գիւղերից վեցը վերջին պատերազմից զկնի են աւերուել։

Կիզան եւ Դերզնի, աշխատասիրութեան տիպար երկու գիւղեր են, որոնք ժայռոտ աստապարներ մաքրելով պտղաւէտ այգիներ են տնկել, որոց գինին կը ծախեն Բաղիշում. վարելահող քիչ ունենալով, իւրեանց թարմ ու չոր մրգեր Բուլանըխ կը տանեն ցորենի հետ փոխելու. բեւեկնի հունտէն իւղ կը հանեն եւ Սղերդի օճառագործաց կը ծախեն. գլթոր կը ժողովեն եւ վաճառականաց կը ծախեն. նոցա պարտիզաց մէջ կ'աճին թզենիներ, նռնենիներ. ձմեռն երբ շատ տեղերում գիւղացիք, անգործ, խրարու պաշ կը քշեն, Կիզանցիք եւ Դերզնցիք, որք մի մի ջորի ունին, Բաղէշը Սղերդի հետ կը կապեն, ճանապարհորդներ եւ վաճառքներ փոխադրելով. տուն մնացող ընտանեաց անդամներ կտաւ կը գործեն, պառաւներ, հարսեր, աղջիկներ բամպակ կը մանեն. շատ պարտքեր կան որոնք ձմեռները խաղ կ'անցնեն. մի խօսքով այս գիւղացիք պարապոյ ժամանակ չունին։ Սակայն այսքան աշխատութեանց եւ քրտանց փոխարէն Դերզնցիք եւ Կիզանցիք դարձեալ կը տառապին աղքատութեան մէջ։

Մասնաւորապէս Կիզանցիք, իրենց աշխատութեանց արդեամբ, ստիպուած են բազմաթիւ քուրդ աղաներ կերակրել։ Եւ ահա՛ թէ ինչու։ Ժամանակաւ քուրդ պէյ մը ինքնայօժար այս գիւղ իւր պաշտպանութեան տակ կ'առնու, այն պայմանաւ որ իւր տուածքին յարձակմանց դէմ արած պաշտպանութեանց փոխարէն, գիւղացիք անոր տան բոլոր պիտոյքներն հոգան։ Ի սկզբան դժար չէ եղել տուն մը պահել. Բայց հետզհետէ մի տունն երկու տուն է դարձել, երկուքը՝ չորս։ Բայց յետոյ, շատեր իւրեանց պայմանեան մի բաժինը կը ծախեն (ըստ քրդական կանոնի, իւր հացի մի տօ ծախել, նշանակում է ½ բաժին, երկու տօ ½) եւ այսպէս աղաների թիւ բազմացել է, այնպէս որ Կիզան այժմ խիստ մեծ բազմութիւն է կերակրում։ Այն տուն ուր ես իջեւանել էի, տասն աղա ունէր, այսինքն տասը տուն կը պահէր։ Տարակոյս չկայ որ Դերզնի և Կիզան եւս այսպէս շարունակելով շուտով պիտի անհայտանան։

ԱՐՍԷՆ Վ. ԹՈԽՄԱԽԵԱՆ

(1) Կաղնին Հայաստանի անտառների մէջ ընդհանրապէս երեք ցեղ ունի. որք են Ա. Հօշ՝ որոյ տերեւներ ձուաձեւ և աւելի մեծ եւ լայն են միւս ցեղերի տերեւներից։ Բլուղներ (խողկաղնի) նոյնպէս մեծ և երկայն։ Հօշի մի բլուղ միջին հաշուով, 5 սանդ.ի[illegible] երկայնութիւն և 8 սանդ. շրջապատ ունի։ Համի քաղցր է, բնակիչներ կը խորովեն և կ'ուտեն Սովի տարին Զարկանցիք հօշի բլուղներով ապրեցան։ Բ. Մարքրթի, սորա տերեւներ նեղ եւ երկայն են և հեշտութեամբ զանազանւում են հօշէն։ Բլուղներ հասութեամբ հօշի բլուղների շրջապատն ունին բայց երկայնութեամբ անոր կիսուն կը հաւասարին։ Փայտը աւելի ամուր և գիմացկուն է միւս տեսակներից։ Գ. Գլթոր, սորա տերեւներ նման են հօշու տերեւներին, բայց նորանից փոքր։ Բլուղներ նոյնպէս փոքր և բարակ են։ Այս ծառ իւր տուած գլթորով մեծ օգուտ կ'ընծայէ բնակչաց, որոնք կը ժողովեն և վաճառականաց կը ծախեն։ Թէ՛ մարքրթի և թէ գլթորի բլուղներ դառն են և խոզեր միայն կ'ուտեն, որոնք պառակներով կը գտնուին Մոսկանաց և Զարխանաց սարեր։ Այս երեք տեսակ կաղնի ծառերի տերեւներ ճիւղերով հանդերձ բնակիչներ կը կտրեն, ձմեռը ոչխարաց կերցնելու համար։ Ամենից յարգի և անմոռացաելի մարքրթի տերեւներն են։

(2) Հայախօս Բոլաքցի Քրդեր և Մշոյ դաշտացի Հայեր լերան մը կռնաձեւ կամ որածայր բարձունքին կատար կ'ըսեն, իսկ հաւասար երկայնութեամբ ինկած բարձունքին՝ որ հասած է հարիւրնին՝ ուղն կ'ըսեն, լերան ուղն, ուղն զլուխ են։

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԵՏՍ ԴԵՌԱՀԱՍ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՎԱՒԵՐԱՑԵԱԼ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԱԼ

յՈւսումն. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդրոն. Վարչութեան և [illegible]

Երկասիրեց

ՅՆՈՎՔ ԹԷՅԵԱՆ

Յիշեալ դասագիրքը յարդ երեւցածներուն մէջ ամենէն կատարելագործեալը ըլլալով, Հայ դասագրոց կարգին մէջ կարեւոր տեղ մը կոչուած ընել իր ուսուցման նորագոյն դրութեամբն, յստակ և կարճ բացատրութիւններովն և պարունակած անսպառ հրահանգներով։

Մաքուր տպագրութեամբ ի լոյս եկած և եօթանասունի չափ պատկերներով զարդարուած սոյն դասագիրքն ծնողաց իսկ ձեռքն կը յարմարի առաջնորդ մ'ըլլալու, սովրեցնելու համար իրենց դեռատի մանկանց մայրենի լեզուն բարբառել և իրերն և էակները ճանչնալ։

Կեդրոնատեղին է Կ. Պոլիս Զափուդճըլար Եօքուշի վրայ Գափամճեան Յովսէփ Էֆէնտիի գրատունը։

Գին 3 ղրուշ

Ափիկեան Միհրան Էֆէնտիի յօրինած երեքլեզուեան ԲԱՌԱՐԱՆի չորրորդ տետրն եւս հրատարակուեցաւ։

ԻԼԱՆ

ՊԱԶԸ ՍԸՐԱՄԲԸՐԻ

Հալէպտէ պուլունան վէ պուլունտըրըլաճագ օլան ասաքիրի Շահանէ իչին պին իւչ եիւզ իքի սէնէլիք քըլըլընտան իթիպարէն պիր սէնէլիք օլարագ միւպայաաը գօնթրաթօյա բաղլը օլունաճագ օլան էրզագը միւթէնէվվիյէսինէ,

Տախըլի կիւչթիւ պէհէր գըյէսի եիւզ ալթմըշ,
Խարիճի կիւչթիւ, իքի եիւզ գըրգ,
Էրզին, եիւզ օն,
Բուղտէյը սատէսին, պէշ եիւզ,
Թուզըն, գըրգ,
Սողանըն, գըրգ,
Ջէյթին, իքի եիւզ ալթմըշ,
Սապօնըն, իքի եիւզ ալթմըշ,
Մօմըն, իւչ եիւզ,
Ջէյթունըն, իւչ եիւզ,
Շէքէրին, իքի եիւզ,
Հաթապըն, օն իւչ,
Քէօմիւրիւն, օթուզ,
Կաղըն, եիւզ,
Ֆասուլեանըն, եիւզ եիրմի,
Նօհուտըն, ալթմըշ,

Սամանըն օն պարայա մահալլինճէ թալիպլէ էօհտէյինտէ օլտուղունտան, իթասըսընա թալիպ օլանլարըն լէվազըմը մաթը ուրուլմիւյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

29 Թէմմուզ 1886

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԶԸ ՍԸՐԱՄԲԸՐԻ

Ինկիլիզ Թիմուրը գանթարը ճէտիտ էլլի, թէօրթ քէօշէ վարիօպըրդ, պէհէրի եիւզտէն եիւզ գըրգ գըյէսի ճէտիտէ գատար.

Ինկիլիզ Թիմուրը գանթարը ճէտիտ էլլի պէշ, եուվարլագ խալգալըգ պէհէրի պէշ գըյէսի ճէտիտ.

Ինկիլիզ Թիմուրը գանթարը ճէտիտ եէթմիշ պէշ, թէօրթ քէօշէ սիքքէլիք պէհէրի օթուզ գըյէլիք, պէհէր գանթարը ճէտիտի եիւզ եէտի ղուրուշ.

Ալթըօը պիր տէմէթ Թիմուր սաճ գանթարը ճէտիտ եիւզ, պէհէր գանթարը ճէտիտի եիւզ եէթմիշ եէտի ղուրուշ.

Սամանը էյէսի ատէտ իւչ եիւզ, պէհէր ատէտի իքի ղուրուշ օթուզ սէքիզ փարայ (իւչ քէօշէ).

Սամանը էյէսի պէշ եիւզ, պէհէր ատէտի թէօրթ ղուրուշ օն սէքիզ փարայ (թէօրթ քէօշէ).

Պիր սէնէ զարֆընտա լիւզումի միքտարլարը ալընմագ իւզրէ տօգուզ գալէմ չատըր թէրէկի վէ սայիրէ.

Պիր նումերօ գալըն Ինկիլիզ քէթէն պէզի, արշընը ճէտիտ իւչ պին իքի եիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտի եէտի ղուրուշ օթուզ փարայ.

Պէշ գուլաճլըգ Թապիր օլունուր քէպիր Գասթամօնու օրղանը օթուզ պէշ պին ատէտ, պէհէր ատէտի իքի ղուրուշ օն փարայա.

Պէշ գուլաճլըգ Թապիր օլունուր սաղիր Գասթամօնու ուրղանը եիւզ ալթմըշ պէշ պին ատէտ, պէհէր ատէտի պիր ղուրուշ եիրմի պէշ փարայ.

Իզմիր ուրղանը պէշ պին իւչ եիւզ ատէտ պէհէրի եէտի ղուրուշ.

Պիր սէնէտէ Սարաճխանէ անպարընտա լիւզումի միքտարլարը իմալ օլունմագ իւզրէ չարգա չէքիլմէմիշ ավանիյի նուհասիյէ իւճրէթը իմալիյէսի գըյէսի ճէտիտի օթուզ փարա. չարգա չէքիլմիշ ավանիյի նուհասիյէ իւճրէթը իմալիյէսի գըյէսի ճէտիտի իւչ պուչուգ. ինճէ գըլայ գէյէսի ճէտիտ էլլի պէհէր գըյէսի օն սէքիզ ղուրուշ. պալըգ եաղը գըյէսի ճէտիտ օն պէշ պին պէհէր գըյէսի իւչ ղուրուշ սէքիզ փարայա.

Նիզամիյէ մուլթազիմ ֆապրիգասը իլէ սարաճխանէ վէ տապաղխանէ իչիւն միւպայաա օլունմագ իւզրէ մէվգըի միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուրապպաա օն իքի գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրապպաալէրի իլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսըն պէշինճի սալը կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասաէրի պիլ իճրա մէդքիւր կիւնտէ գաթիյէ գաթիլէրի վիրիլէճէկլինտէն իթա իթմէկէ թալիպ վէ ալթընճը չարշէնպէհ կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնզիլինէ բաղլը պուլունանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ուրումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

29 Թէմմուզ 1886

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԶԸ ՍԸՐԱՄԲԸՐԻ

Թուզլը գուրու Գայսէրի կէօնիւ ատէտ պին ալթը պին, պէհէր գըյէսի ճէտիտի օն պիր ղուրուշ.

Թուզլու գուրու Իզմիր կէօնիւ ատէտ եիրմի իւչ պին, պէհէր գըյէսի ճէտիտի օն պիր ղուրուշ.

Իզմիր քէօսէլէսի ատէտ օն իքի պին պէշ եիւզ, պէհէր գըյէսի ճէտիտի օն թէօրթ պուչուք ղուրուշ.

Ավրօբանըն թուզլը խաշ էօքիւզ վէ ինէք կէօնիւ, ատէտ սէքիզ պին ալթը եիւզ, պէհէր գըյէսի ճէտիտի եէտի ղուրուշ օն փարա.

Հինտ Թապիր օլունուր Ավրօբանըն խաշ Թուզլու էօքիւզ վէ ինէք կէօնիւ ատէտ եիրմի իքի պին պէշ եիւզ, պէհէր գըյէսի ճէտիտի եէտի պուչուք ղուրուշ.

Բումէլի իմալի եիւն քիլիմ ատէտ իքի պին, պէհէր ատէտի եիրմի սէքիզ ղուրուշ.

Պէյգօզ Տէպպաղխանէսի իլէ էլպիսէ անպարը իչիւն չուրութմէ մուգավելէսի իլէ նիզամնամէլէրինէ թէվֆիգըն միւպայաա օլունմագ իւզրէ մէվգըի միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուրապպաա ալթը գալէմ կէօն վէ քէօսէլէ վէ քիլիմ ֆիյաթը մուրապպաալէրի իլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսըն պէշինճի սալը կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասաէրի պիլ իճրա մէդքիւր կիւնտէ գաթիյէ գաթիլէրի վիրիլէճէկլինտէն իթա իթմէկէ թալիպ վէ ալթընճը չարշէնպէհ կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնզիլինէ բաղլը պուլունանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

28 Թէմմուզ 1886

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԶԸ ՍԸՐԱՄԲԸՐԻ

Սէլանիքտէ Թէսլիմ օլունմագ իւզրէ թէօրթ եիւզ ալթմըշ պին գըյէ ճէտիտ տագիգ միւպայաա օլունաճագընտան, իթասընա թալիպ օլան վէ չէրշէմպէ կիւնիւնէ իմթիհան թէսլիմլէրին մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

28 Թէմմուզ 1886

3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԵՒՆ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ — ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956. ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 1,718,462

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ — ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181. ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 828,858

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԽԱՐԻՍԽ

ԿԵՆԱՑ, ԵԿԱՄՏԻ ԵՒ ՕԺՏԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԻՎԻԷՆՆԱ

Գործողութիւնք 1886 Յունիս ամսուն

Այս ամսուն մէջ ստացուած և ստորագրուած են 614 նոր մուրհակներ (բոլիս) որք կը կազմեն 3,933,936·25 Ֆրանք ապահովագրեալ դրամագլուխ.

Բաժիններու գանձումն	397,218·35 Ֆրանք
Վճարումն մահուանց սակիւ	163,199·10 »

Ամփոփումն 1884 տարւոյ գործողութեանց

Ընկերութիւնն ստորագրած է 7,940 մուրհակներ որք ի միասին կը կազմեն 43,545,782·50 Ֆրանք ապահովագրեալ դրամագլուխ.

Բաժնոց գանձմունք 8,755,257·50 Ֆրանքի բարձրացած են

Վճարմունք մահուան սակիւ 1,667,087·50 Ֆրանք։

Իր հիմնարկութենէն ի վեր ընկերութիւնը վճարած է

Մահուանց սակիւ	32,237,662·50 Ֆր.	Համագումար
Օժտմանց սակիւ (1871–1884)	67,571,262·50 »	99,808,925 Ֆրանք

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ
ՄՈՐԻՍ ՊԼՐՔԶԻ

Տեղեկութեանց համար դիմել առ Գործակատարն Պ. Լիօնէլ Պոնար։
Թիւնելի հրապարակ, Մայտունէրի, երկրորդ յարկ։

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

Գնումն և վաճառումն ամէն տեսակ արժէթղթոց — ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ — Գանձումն ամէն տեսակ կտրոններու

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

Կեդրոնատեղի 116, հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆՔ

Կանխիկ և ապառիկ վաճառումն Ֆրանսական բաժնեւոր պարտաթղթոց — Վիլ տը Բարի 3% փոխառութիւն 1865 ի, 69 ի, 71 ի, 75 ի, 76 ի (4%), Գաւէտ ֆօնսիէ տը Ֆրանս (1852) 3%) Գոմիւնալ 1860, 79, 8[illegible], Ֆօնսիէր 1877, 79. Պոնտ Էգիպթ[illegible] 1880, Վիլ տը Լիոն 1881, Լիլ 1860, Վիեն 1881, [illegible] Վիլ տը Բարի 18[illegible], [illegible] Գոմիւնալ 1880, [illegible] Ֆօնսիէր 1883 [illegible]։

Վիճակահանութիւնք տարի կ'ունենան ամէն ամիս և գլխաւոր բաժիններն են 5,000, 10,000, 2[illegible],000, 30,000, 40,000, 50,000, 100,000 և 200,[illegible]00 ֆրանք։

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ ԸՆԴՀ. ԸՆԴՀ. ՍՆՏՈՒԿԸ կը վաճառէ այս ամէն արժէթղթերն ի փոխարէն ամսական [illegible], 1 և 20 ֆրանքի։ Գնողն անմիջապէս կ'ստանայ իւր պարտաթղթոց թիւերն և իրաւունք կ'ունենայ [illegible] վիճակահանութեանց և թէ՛ տոկոսի արդիւնքներուն, «իբր թէ ամբողջովին վճարած լինէր գումարը»։ Վաւերական ստացագրերը կը ներկայացուին գնողաց ցոյց տուած բնակարանը։

Ստորագրելու համար, դիմել առ ԱՊԻՍԽԱԼԷԶ ՆԱԻՄ ԷՖ., ընդհանուր ներկայացուցիչ բովանդակ Թուրքիոյ համար։ Գրասենեակ թիւ 1, Պանչէ-Բաշը, Պոլիս։

Գործակալութեանց և ստորագրութեանց խնդիրք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներէ ընդունելու են նմանապէս առ Ա. Նաիմ էֆէնտի։

Գործակատար ի Պրուսա, Պ. Յովհաննէս Պ. Պօղոսեան
Գործակատարք: Պ. Պ. Միսաք Մօրաւեան, ի վիլ և շրջակայքը
Պ. Ն. Կոստանեան, ի Սելանիկ
Պ. Յ. Գ. Քէլէշեան, Քոնիա
Պ. Ա. Պէքէրտճեան, Ալեփօ-Գործակատար
Պ. Նշան Անթէլ, ի Դամասկոս Սուրիոյ համար
Պ. Յովհաննէս Նահապետեան, ի Էլմալը

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

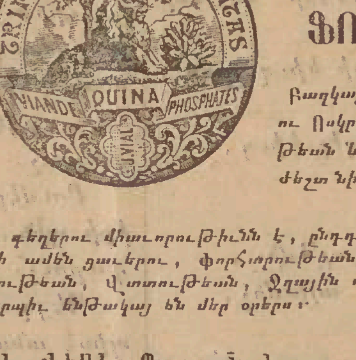

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻՒԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

Ամենազգու կազդուրիչն զօր պարտին գործածել ապաքինողները, ծերերը, կանայք, տկարակազմ տղայներն և ամէն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամէն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամէն վիճակներուն որոց շատեր շարաչարք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերու։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալիքսանտրի դեղարան Տէյլա-Սըտա, Բերա, Մեծ փողոց 169։

ԱԶԴ

ԿԱՐԱԳՆԵՐ

Պ. Էլեֆթէրիոս Ք. Էլեֆթէրօփուլոս և Պ. Քօզմաս Էմմանուիլ պատիւ ունին յարգոյ հասարակութեան ծանուցանել թէ իրենց ի Լիմօն-Իսքէլէ Փօչա-Չէչմէսի փողոց թիւ 8 և 15 վաճառատանց մէջ կը գտնուին ընտիր նիւթէ շինուած յոյժ համեղ այլ և այլ տեսակ կարագներ ամենաժան գներով ձիթը օքքա (400 տրամ) և մէծ[illegible]իվն 20 գրուշէն։

Կարագ Ա. տեսակ (որ կը հաւասարի Զիվիրի կարագին) 7 ½ ղրշ.

Կարագ Բ. տեսակ (նոյնպէս ընտիր և համեղ) 5 ղրշ.

Չէլէկ . . . . . . 5 »

Ընդունելի են նաև մեծ քանակութեամբ յանձնարարութիւններ ամենայն ճշդութեամբ կատարելու խոստմամբ։

ԷԼԷՖԹ. Ք. ԷԼԷՖԹԷՐՕՓՈՒԼՕՍ
ՔՕԶՄԱՍ ԷՄՄԱՆՈՒԻԼ

ԱՆՄՆԱՐՈՅԾ ՄԻՆԱՍ ԷՄԻՐԵԱՆ

Զինքը, կովերու և ջրմեղ հիւանդութիւններ կը դարմանէ և առաւօտ ծախս առանց նոյն կենդանեաց առողջ կամ հիւանդ լինելուն հասկնալ ուզողներ կը դրկուին։ Պէտք է դիմել Պերա Պանչէ-Պաշը, Միրզաւթեան Լիֆէնտիի դեղարանը, կամ [illegible] բնակարանը Խասգիւղ Պօղլարպաշի [illegible] փողոց թիւ 24։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

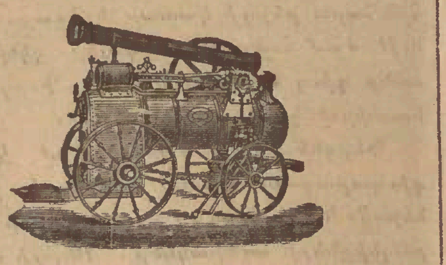

Mess Marshall Sons and Co Limited Gainsbourough

Ապացուցուած է թէ երկրագործական մեքենաներուն ամենէն կարեւորն է կալի մեքենան։ Մինչեւ ցայժմ յարդ պատրաստող մեքենայ բերուած չըլլալով ի Թուրքիա, Տեարք Ճօն Թոմսըն և Ս. Թիւրապեան, ներկայացուցիչք Մարշալ որդւոց և Ընկերութեան, մէկ հատ շոգեշարժ և անուաւոր կալի մեքենայ բերել տուած են,

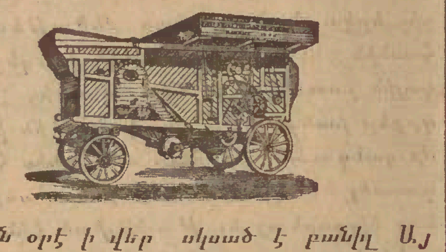

որ ութն օրէ ի վեր սկսած է բանիլ Այ Ստեֆանօսի մօտ Այի Մամա և Սաֆրայի արքունի ագարակներն։

Փափաքողք կը հրաւիրուին ամեն օր նոյն ագարակներն երթալով տեսնել այս կատարելագործեալ մեքենան։

11—15

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. և Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Պէյօղլու Խօճա-Չեղմէ Ղալաթիա Թիւ 77

Զանազան գնով և արագութեամբ կը գործադրուին եկած դեղագիրները

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՈՐԷՑ

Պ. և Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Եէնի Ճամի Ճատտէսի Թիւ 26

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՈՒԼԳՈՒՏՕ, ՁԿԱՆ ԽԻՒ ՆՈՐ ԵԿՆՈՅ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ՔԻՆԱ ՔԱԼԻՍԱՅԱՅԻ

Մ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆԻ

Այս յոյժ ախորժահամ բուժական ըմպելիքը ընդարձակ գործածութեան մտած է քիչ տարիներու մէջ իւր անխառնապէս կազդուրիչ ներգործութեան շնորհիւն, որ տկար, դժգոյն և ընդհանուր առմամբ վատառողջ կազմութեանց առաքինութեանց ազդու ազգային միջոցն է։

Կը վաճառուի Պոլսոյ կամրջի կամուրջին գլուխը Քիւչիւքեան եղբարց դեղարանը թիւ 77. կը գտնուի նաեւ ուրիշ դեղարաններու մէջ։

Կը յանձնարարուի մանաւանդ պահպանուիլ կեղծ շինուածներէն։

ԱՅԵՐԻ ՍԱՐՍԱՓԱՐԻԼԼԱՆ

Արեան անմաքրութիւնը յառաջ կը բերէ կազմութեան մէջ ուժի և առողջ վիճակի նուազումն, որ կը պատճառէ խոյլ և բազմատեսակ խուլական հիւանդութիւնք, մորթի փշտուկք, չարաւոյից պալարներ, ուռոյցք, վէրք, դոնջութիւն, օձիկ, ուկրի հիւանդութիւնք, հարմախտ (էլլ) և ջղացաւ։

Արեան մէջ խոյլի հակամիտութիւնը ընդհանրապէս ուրիշ շատ հիւանդութիւններ ալ կը պատճառէ, ինչպէս ստամոքսի, երիկամանց և լեարդի տկարութիւնք, դալուկ, անմարսողութիւն, թանչք, մելամաղձոտութիւն, սրտի հիւանդութիւնք, ընդհանուր անզօրութիւն և շատ ուրիշ թոքային ախտք։

Աչաց և ականջի վէրք և այլ նման հիւանդութիւնք ընդհանրապէս խոյլային արտադրութեան հետեւանքն են։

Կանացի տկարութիւնք ընդհանրապէս ապացոյց են թէ կազմութեան մէջ հիւանդոտ վիճակ մը և խոյլային տրամադրութիւն կայ։ Նաև դարմանին արեան օրէն թուեր[illegible] ամենէն սովոր տեսակն է և ամենէն վտանգաւոր ազբիւր խոյլային հիւանդութեանց ծագման ալ։

Արդ՝ արեան ամէն տեսակ անկարգութեանց և խոյլային հիւանդութեանց համար Այերի զտեալ Սարսափարիլայի բաղադրութիւնը գիտցուած դարմաններուն մէջ ամենէն զօրեղն և լաւագոյն դեղն է, ինչպէս բազմաթիւ փորձերով հաստատուած է։

Կը ծախուի դեղավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Ղալաթիա Բէրշէմպէ բազարի Եէնի Հանի դրան կից Ս. Մ. Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը։

ՔՕԼՃԻԻ ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ՓՈՇԻՆ

ԱՄԵՆԱԶԴՈՒ ԴԵՂ ՄԸ Մլուկներու, Լուերու, Ոջիլներու, Ճանճերու, Մժեղներու, Մրջիններու, Թրթուրներու, Ցեցերու, որդերու են դէմ։

Տուփը կը ծախուի 12 Ֆրանք. Թղթատարութեան միջոցաւ, 100 կրամն 1·95 Ֆր. է։—Դիմելու է առ Է. ՔՕԼՃԻ, 71, Գուռ տ'Էրպոնվիլ, Լիոն։

Արեւելից համար ներկայացուցիչն է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ Մեծ Փողոց, 35, Կ. Պոլիս։

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ՊԻՏՈՅԻՑ

եւ եւ եւ

Գործարան ծխախոտի-թուղթի [illegible]

ՍԻԿԱՐԷԹԻ ԹՈՒՂԹ

[illegible]

Ֆրանսական արտադրութիւնք և ամենայն ա[illegible]

ԳԻՆԵՐՆ ՅՈՅԺ ՉԱՓԱՒՈՐ

Մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառում

Դաւառականաց յանձնարարութիւնք [illegible] համար Ֆրանսական խան, թիւ 1 և թիւ 27 ու 28 Զափրճը խան. ՊՈԼԻՍ

ՏԱՄՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻ

Սենեկաց եւ զգեստուց համար

Ա. ՄԻԼԱՏՈՎԻՉ

ի Սպալէթ (Դալմաթիա)

Կեդրոնատեղի ի Ղալաթիա, Զօմ-Հանէ Լոյտ խան, 2։

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Ի ՊԱՑԹԷԼ ՀԱՌԱՉ

ԹԻՒ ԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕՓՈՒՇՈՒ Կ. ՊՈԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ ամէն տեսակ գիրքեր և տոմարներ կը կազմուին չափաւոր գիներով։ Կազմատունը ունի եւրոպական ընտիր գործիներ նորագոյն կատարելութեամբք շինուած, և կարող է ամէն տեսակ գիրքեր պատրաստել յոյժ ընտիր և հաստատուն կերպով։

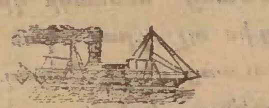

ԲԱՐԲԱԳԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերփուլի, Մանչեսթրի և Օտեսայի մէջ կանոնաւորեալ բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այս Թօփիս	3,000	Պիգար
Արաբստա	2,500	Ըօճէրս
Արքատրիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ռօպին
Պոնիէկոնիա	[illegible],500	Մարշ
Բուսվէլիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ՅԱԲԲԱ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալ

513

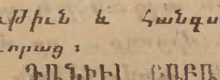

ՖՐԱՆՍԻՍԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ՔԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բաթումի մէջ կանոնաւորեալ բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Բաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է «Աստղիկ» որ օգոստոս 14ին Մարսիլիայէն և օգոստոս 28ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէնէրվ որ պիտի մեկնի օգոստոս 23 ին։

Ուղեւորներու և ապրանքներու համար

Նաւալչէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ՐՈՊՈՒԼ
Թիւ 17–18 Քիւչիւք Միլլէթ Մումհանէ փողոց, թիւ 141

514

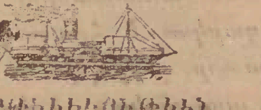

ՆԵՐԹՍԻԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՎ

Լիվերփուլ, Կ. Պոլիս և Օտեսա

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարսալա	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Բօրօտինօ	2,200	Օթէլլօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օրլանտօ	3,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբօ	2,500	Օրլանտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գատօ	2,000	Բանթիկ	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Ջիտօ	2,500	Բաստէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Բիզօ	2,800
Էրօրօ	2,600	Բիանթօ	1,400
Տրոտօ	2,600	Բինտարօ	3,200
Ֆալքօ	800	Բոլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Բոմոնա	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Բոմէօ	3,500
Կալիլէօ	3,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդոնիա	2,200	Սաֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրոտօ	1,200	Սորէնթօ	1,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	3,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թինէր	1,300
Հումպէրթ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիաօ	2,300	Թասսօ	3,600
Քէլոս	2,000	Վէնտօ	1600
Քօմօ	2,200	Զէնօ	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0[illegible]

Քէյրօ շոգենաւը, նաւապետ [illegible], սոյն հասած, պարպելէ և Օտեսա ուղեւորելու։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կը մատուցուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալք
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք շաբաթը մէկ անգամ կը բանին Լիվերփուլի և Միջերկրականի մէջ.

Ուղեւորք և ապրանք կ'ընդունուին Նիւ Եորքի, Պոստոնի և Միացեալ Նահանգաց ու Գանատայի ամէն կողմերուն համար, նմանապէս Հավրի, Ռուէնի, Բարիզի, Լոնտոնի, Կլասկոյի, Մանչեսթրի, Պրատֆորտի եւ եւ համար։

Ուղեւորաց համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Ամէն շոգենաւու մէջ կայ կին ծառայ մը։

Ընկերութեան շոգենաւերը նշանաւոր հանդիսացած են իրենց հանգստաւէտութեամբ և կանոնաւորութեամբ։

Թէրէֆօր շոգենաւը, նաւապետ Ֆէրկիւսըն, Լիվերփուլէն սոյն հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Գործակատար ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈՒԻ
թիւ 1 Քիւչիւք Հալի փողա խան Ղալաթիա

511

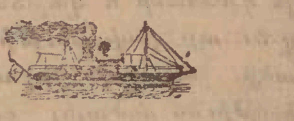

ՃՐԼՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերփուլի և Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ճավանիան	3700
Ալէքսանդրիան	2500	Ճալամբիան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպէրիան	5500
Արաբիան	3700	Իլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իտալիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեոպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայբէնեան	2000	Լիպիան	800
Տուրոյ	700	Օպորթոյ	700
Էճիբշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆալիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆօնթէն.
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաւհման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ռիգօլ և ընկ.

512

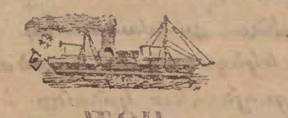

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերփուլի և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնաք	4200	Սֆինքս	3000
Ֆէրոս	4000	Օսայրիս	3000
Օսմանլի	4000	Ներեթիս	3000
Սէսոստրիս	3250	Քէրօ	3000
Թիպս	3250	Լոթիւս	800
Մեմֆիս	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Ըեպիլ	700

Օսայրիս շոգենաւը, նաւապետ Բոլ, Օտեսայէն սոյն հասաւ և ի մօտոյ Լիվրբուլ պիտի երթայ ուղղակի։

Բէբո շոգենաւը, նաւապետ Ֆօրխատըր, ամսոյս դէպի 19 ին Լիվրբուլէն սոյն կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ճ. Թ. ՌԻՒԹՈՒԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց, Ռիւթօլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
515 — 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Արտօնատէր Ռ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

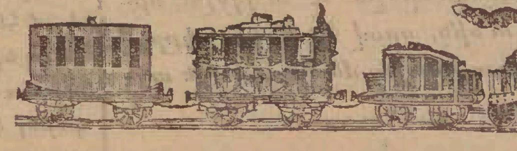

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Ապրիլի (Ն. Տ.) 1886, մինչեւ յնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	4	6	8	2	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48		
	Առաւօտ												Իրիկուն													
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս	6 30	6 58	7 22	7 45	8 12	8 40	9 10	9 44	10 20	10 48	11 22	11 [illegible]0	1 32	2 21	2 49	3 23	3 51	4 25	4 49	5 22	5 52	6 20	6 39	7 20	...	...
Գում—գաբու	6 39	7 07	7 31	7 55	8 21	8 49	9 19	9 53	10 29	10 57	11 31	11 59	1 41	2 30	2 58	3 32	4 ...	4 34	4 58	5 31	6 01	6 29	6 49	7 29	...	...
Եէնի—գաբու	6 43	...	...	...	...	8 53	9 23	...	10 33	11 01	11 35	12 03	1 45	2 34	3 02	3 36	4 04	4 38	5 02	5 35	6 05	...	6 53	7 33	...	...
Մուստաֆա փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 49	...	...	...	...	8 59	9 29	...	10 39	11 07	11 41	12 09	1 51	2 40	3 08	3 42	4 10	4 44	5 08	5 41	6 11	...	6 59	7 39	...	...
Եէտի—գուլէ	6 53	7 16	7 41	8 05	8 29	9 04	9 32	10 01	10 43	11 10	11 45	12 12	1 54	2 44	3 11	3 46	4 13	4 49	5 11	5 46	6 14	6 38	7 02	7 43	...	...
Մագրիգիւղ	7 04	7 28	7 53	8 19	...	9 16	...	...	10 55	...	11 58	...	...	2 56	...	3 58	...	5 01	...	5 58	...	6 50	...	7 54	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	7 37	8 02	8 31	...	9 25	...	...	11 04	...	12 08	...	...	3 05	...	4 07	...	5 10	...	6 07	...	7 ...	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	...	8 40	...	...	...	...	...	...	12 16	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	7 08	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	41	43	45	1	47		
	Առաւօտ											Իրիկուն														
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քիւչիւք Չէք.	...	6 21	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	2 12	...	...	...	...	...	...	...	...	6 25	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	6 3[illegible]	...	7 44	...	8 40	...	9 39	...	...	11 21	...	...	2 21	...	3 23	...	4 25	...	5 22	...	6 15	6 36	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 12	6 40	7 27	7 54	...	8 50	...	9 49	...	...	11 31	...	...	2 31	...	3 33	...	4 35	...	5 32	...	6 25	6 49	...	...	...
Եէտի—գուլէ	6 24	6 52	7 39	8 06	8 34	9 04	9 38	10 01	10 14	11 16	11 44	1 26	2 15	2 43	3 17	3 45	4 19	4 48	5 16	5 46	6 19	6 38	7 03	7 14	...	...
Սամաթիա	6 28	6 56	7 43	8 10	8 38	9 08	9 42	...	10 18	11 20	11 48	1 30	2 19	2 47	3 21	3 49	4 23	...	5 20	5 50	...	...	...	7 18	...	...
Մուստաֆա փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Եէնի—գաբու	6 34	7 02	7 49	8 16	8 44	9 14	9 48	...	10 24	11 26	11 54	1 36	2 25	2 53	3 27	3 55	4 29	...	5 26	5 56	...	...	...	7 24	...	...
Գում—գաբու	6 38	7 06	7 53	8 20	8 48	9 18	9 52	10 10	10 28	11 30	11 58	1 40	2 29	2 57	3 31	3 59	4 33	4 57	5 30	6 ...	6 28	6 47	7 12	7 28	...	...
Կ. Պոլիս	6 46	7 14	8 01	8 28	8 56	9 26	10 ...	10 18	10 36	11 38	12 06	1 48	2 37	3 05	3 39	4 07	4 41	5 05	5 38	6 08	6 36	6 55	7 20	7 36	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց մինչեւ բանող կառախմբոց միջեւ թիւ 1 և 2 կառախումբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վակոններ. միւս կառախումբերն ունին միայն Բ. և Գ. կարգի վակոններ։